

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

КАРАР

01.08.2024

№ 873/1

2024-2033 елларга Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Нурлат шәһәренең коммуналь инфраструктурасын комплекслы үстерү программасын раслау турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Россия Федерациясе Федераль законы, «Жирлекләрнең, шәһәр округларының коммуналь инфраструктура системаларын комплекслы үстерү программаларына таләпләрне раслау турында» Россия Федерациясе Хөкүмәтенен 2013 елның 14 июнендәге 502 номерлы карары, муниципаль берәмлек Уставы нигезендә, Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Башкарма комитеты

КАРАР БИРӨ:

1. 2024-2033 елларга Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Нурлат шәһәренең коммуналь инфраструктурасын комплекслы үстерү программасын кушымта нигезендә расларга.

2. Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Нурлат шәһәре Башкарма комитетының «Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Нурлат шәһәрен су белән тәмин итү һәм су агызу схемасын раслау турында» 2014 елның 15 сентябрэндәге 12 номерлы карарын үз көчен югалткан дип танырга.

3. Әлеге карарны Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге Татарстан Республикасының рәсми хокукый мәгълүмат порталында түбәндәге веб-адрес буенча: <http://pravo.tatarstan.ru>, Нурлат муниципаль районының Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге рәсми сайтында түбәндәге веб-адрес буенча бастырып чыгарырга (халыкка житкерергә): <https://nurlat.tatarstan.ru>.

4. Әлеге карарның үтәлешен тикшереп торуну үземдә калдырам .

Житәкче

Ә.К. Габдуллин

Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Башкарма комитетының 2024 елның 01 августындагы 873/1 номерлы карарына кушымта

Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының Нурлат шәһәренең коммуналь инфраструктура системаларын комплекслы үстерү программасы

ЭЧТӨЛӨК

1нче кисәк. Программаның Паспорты	5
2нче кисәк. Коммуналь инфраструктураның гамәлдәге торышына характеристика.....	7
2.1. Жылылык белән тәмин итү системасының гамәлдәге торышына кыскача анализ... 7	
2.2. Су белән тәмин итү системасының гамәлдәге торышына кыскача анализ.....	9
2.3. Су агызу системасының гамәлдәге торышына кыскача анализ.....	10
2.4. Электр белән тәмин итү системасының гамәлдәге торышына кыскача анализ	12
2.5. Газ белән тәмин итү системасының гамәлдәге торышына кыскача анализ.....	15
2.6. Каты коммуналь калдыкларны утильләштерү системасының гамәлдәге торышына кыскача анализ	18
2.7. Кулланучыларда энергия ресурсларын саклау һәм исәпкә алу приборларын урнаштыру торышына кыскача анализ.....	20
3нче кисәк. Муниципаль берәмлекнең үсеш перспективалары һәм коммуналь ресурсларга ихтыяж фаразы.....	23
3.1. Муниципаль берәмлек үсешенә перспектив күрсәткечләрен сан ягыннан билгеләү.	23
3.1.1 Халык саны динамикасы һәм фаразы	23
3.1.2 Икътисадый үсеш.....	24
3.1.3 Сәнәгать үсеше фаразы.....	29
3.1.4 Төзелеш үсеше фаразы	33
3.2 Коммуналь ресурсларга ихтыяж фаразы	35
3.2.1 Жылылык энергиясе	35
3.2.2 Су белән тәмин итү	35
3.2.3 Юынтык суларны түгү.....	36
3.2.4 Электр энергиясе.....	36
3.2.5 Газ	37
3.2.6 Коммуналь калдыклар	37
4нче кисәк. Коммуналь инфраструктураны үстерүнең максатчан күрсәткечләре.....	39
5нче кисәк. Максатчан күрсәткечләргә ирешүне тәмин итә торган инвестиция проектлары программасы.....	51
5.1 Жылылык белән тәмин итү өлкәсендә инвестиция проектлары программасы	51
5.2 Су белән тәмин итү өлкәсендә инвестиция проектлары программасы	52
5.3 Юынтык суны түгү өлкәсендә инвестиция проектлары программасы	53

5.4 Газ белән тәэмин итүдә инвестиция проектлары программасы.....	54
5.5 Каты коммуналь калдыкларга инвестиция проектлары программасы.....	55
5.6 Электр белән тәэмин итү өлкәсендә инвестиция проектлары программасы.....	56
бнчы кисәк. Инвестицияләр чыганакалары, тарифлар һәм программаның халык өчен һәркем файдалана алырлык булуы.....	58
6.1 Проектларны оештыру формаларының кыскача тасвирламасы	58
6.2 Проектлар буенча финанслау чыганакалары һәм күләмнәре.....	61
6.3 Программаны гамәлгә ашыру өчен кирәкле Тарифлар, өстәмәләр, тоташтыру өчен түләүләр дәрәжәләре.....	64
6.4 Халык өчен коммуналь хезмәтләрдән файдалану фаразы.....	65
6.4.1 Коммуналь хезмәтләр өчен халыкка түләү динамикасы	65
7нче кисәк. Программа белән идарә итү.....	68
7.1 Программаны гамәлгә ашыру өчен җаваплылар	68
7.2 Программаны гамәлгә ашыру буенча эшләрнең План-графигы.....	68
7.3 Программаның үтәләше буенча хисап бирү тәртибе	68
7.4 Программаны төзәтү тәртибе.....	69

1нче кисәк. Программаның Паспорты

Атамасы:

2024-2033 елларга Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының Нурлат шәһәренә коммуналь инфраструктура системаларын комплекслы үстерү программасы (алга таба-Программа).

Проектның инициаторы (муниципаль заказчы):

Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Башкарма комитеты.

Объектның урнашу урыны:

Нурлат муниципаль районы, Нурлат ш., Совет ур., 117 й.

Схеманы эшләү өчен норматив-хокукий база:

- «Жылылык белән тәмин итү турында» 27.07.2010 ел, № 190-ФЗ Федераль закон;
- «Энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижәләлеген арттыру турында һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр керту хакында» 23.11.2009 ел, № 261-ФЗ Федераль закон;
- «Электр энергетикасы турында» 26.03.2003 № 35-ФЗ Федераль закон;
- «Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрдәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон;
- Россия Федерациясенә шәһәр төзелеше кодексы;
- Россия Федерациясе Төбәкләр үсеше министрлыгының «муниципаль берәмлекләрнең коммуналь инфраструктурасы системаларын комплекслы үстерү программаларын эшләү турында» 2011 елның 06 маендагы 204 номерлы боерыгы

Программаның җаваплы башкаручысы:

Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы Башкарма комитеты.

Программаны Башкарырга булышучылар:

"Нурлат жылылык челтәрләре» АЖ, «Промочистка» ЖЧЖ, «Челтәр компаниясе» ААЖ филиалы - «Чистай электр челтәрләре», конкурс нигезендә билгеләнгән подряд оешмалары

Схема максатлары:

2024-2033 елларга Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының Нурлат шәһәрен үстерүнең планлаштырыла торган ихтыяжлары нигезендә коммуналь комплекс эшенә ышанычлылыгын, сыйфатын һәм нәтижәләлеген тәмин итү.

Программаның Бурычлары:

1. Коммуналь инфраструктура системаларын инженер-техник оптимальләштерү.
2. Коммуналь инфраструктура системаларын үстерүне перспективалы планлаштыру.
3. Коммуналь инфраструктура системаларын төзү, комплекслы реконструкцияләү һәм модернизацияләү чараларын эшләү.

4. Шәһәрнең коммуналь инфраструктурасының инвестицияләр жәлеп итүчәнлеген арттыру.

5. Коммуналь инфраструктура субъектлары һәм кулланучылар мәнфәгатьләренең нисбәтлелеген тәмин итү.

Программаны гамәлгә ашырудан көтелә торган нәтижәләр:

1. Технологик нәтижәләр:

- шәһәрнең коммуналь инфраструктурасы системасының тотрыклылыгын тәмин итү;
- шәһәрнең перспективалы үсеше өчен кирәкле резервлары булган ышанычлы коммуналь инфраструктура булдыру;
- шәһәрне электр белән тәмин итүне оптимальләштерү;
- энергияне сак тоту технологияләрен кертү;
- коммуналь ресурслар югалтуларын киметү;

2. Социаль нәтижәләр:

- табигать ресурсларынан нәтижәле файдалану;
- коммуналь хезмәтләр күрсәтүнең ышанычлылыгын һәм сыйфатын арттыру.

3. Икътисадый нәтижәләр:

- шәһәр үсешен территорияль планлаштыру документлары нигезендә коммуналь инфраструктураны планлы үстерү;
- шәһәрнең коммуналь комплексы оешмаларының инвестицияләр жәлеп итүчәнлеген арттыру.

2нче кисәк. Коммуналь инфраструктураның гамәлдәге торышына характеристика

2.1. Жылылык белән тәмин итү системасының гамәлдәге торышына кыскача анализ

Нурлат шәһәре территориясендә жылылык белән «Нурлат жылылык челтәрләре» акционерлык жәмгыяте тәмин итә.

Нурлат шәһәре территориясендә жылылык энергиясен үзәкләштереп жибәрү дүрт жылылык энергиясе чыганагынан гамәлгә ашырыла:

- 1нче номерлы котельный;
- 3нче номерлы котельный;
- 4нче номерлы котельный;
- 5нче номерлы котельный.

Шәһәрнең калган өлеше жылылык энергиясен автоном жылылык энергиясе чыганагынан файдалана.

Котельныйларның нәтижәлелеге һәм ышанычлылыгының төп проблемалары булып:

- торак йортларны үзәкләштерелгән жылылык белән тәмин итү системасынан массакуләм өзү. Нәтижәдә котельнаяга йөкләнеш кими, жылылык челтәренең гидравлик режимы жайга салынмый;
- котельныйлардан чыкканда жылылык энергиясен исәпләүнең коммерция приборлары булмау.

Нурлат шәһәренең жылылык челтәрләре торак һәм административ биналарны жылыту ихтыяжлары өчен кулланучыларга кайнар су рәвешендә жылылык ташучыны 95/70 0С температура графигы буенча бирүне тәмин итү өчен каралган. Жылылык белән тәмин итү схемасы – ябык. Ике торбалы жылылык челтәрләренең озынлыгы:

- 1нче котельныйдан – 19,326 км;
- 3нче котельныйдан – 8,062 км;
- 4нче котельныйдан – 4,049 км;
- 5нче котельныйдан – 1,609 км.

Котельныйларның нәтижәлелеге һәм ышанычлылыгының төп проблемалары булып:

- торбаүткәргечләрнең тузганлыгы;
- минераль мамыктан түбән нәтижәле изоляция куллану.

Котельныйларның жылылык челтәрләре бер-берсеннән аерым эшли.

Барлык жылылык белән тәмин итү системаларының да үзләренең жылылык йөкләнешләрен тәмин итү өчен житәрлек резервлары бар, котельныйларның эш итү зоналарын үзгәртү таләп ителми.

Индивидуаль төзелешле районнарда жылылык белән тәмин итүнең үзәкләштерелгән системалары юк.

Хәзерге вакытта жылылык белән тәэмин итү чыганакларының житештерүчәнлеге 69,44 Гкал/сәг тәшкил итә. тоташтырылган йөкләнеш 40,7 Гкал / сәг яисә 48,65%, резерв 51,35%.

2033 елда жылылык белән тәэмин итү чыганакларының житештерүчәнлеге 36,2 Гкал/сәг тәшкил итәчәк. Резерв 13,11% тәшкил итәчәк.

Жылылык белән тәэмин итүче оешмаларның жылылык белән тәэмин итү системаларында авария - торгызу эшләрен башкаруга эзерлеге түбәндәге күрсәткечләргә нигезләнә:

- ремонт һәм оператив-ремонт персоналы белән комплектлашу (факттагы санның нормативлар буенча санга нисбәте):
- "Нурлат жылылык челтәрләре" АЖ - 1,0.
- машиналар, махсус механизмнар һәм жиһазлар белән тәэмин ителеш (төп номенклатура буенча нормативлар буенча билгеләнгән санга факттагы булуның уртача нисбәте):
- "Нурлат жылылык челтәрләре" АЖ - 1,0.

Проектлана торган һәм гамәлдәге сәнәгать предприятиеләре тарафыннан атмосферага зарарлы матдәләрне чыгаруның рөхсәт ителә торган чик күләмен билгеләү ГОСТ 17.2.3.02-78 нигезендә башкарыла.

Жылылык энергиясе чыганаклары табигый газда эшлиләр. Моннан чыгып, чыганаклар өчен калдык төтен газларындагы пычраткыч матдәләр: углерод оксиды, азот диоксиды, азот оксиды, күкерт диоксиды чыгарылулары нормалаштырылырга тиеш.

Нурлат шәһәре котельныйларында зарарлы матдәләрне чыгаруның рөхсәт ителә торган чик күләме ГОСТ 17.2.3.02-78 билгеләгәннән артмый.

Татарстан Республикасы Тарифлар буенча дәүләт комитетының «2024 елга Нурлат муниципаль районының «Нурлат жылылык челтәрләре» акционер жәмгыяте тарафыннан кулланучыларга жибәрелә торган жылылык энергиясенә (егәрлегенә) тарифларны билгеләү турында» 14.12.2023 елның 652-81 номерлы карары белән 2024 елга Нурлат шәһәре кулланучылары өчен жылылык энергиясенә тарифлар 1 нче таблицада күрсәтелгән.

Таблица 1

«Нурлат жылылык челтәрләре» АЖ жылылык энергиясенә тарифлар, сум/Гкал

Вакыты	Су
Для потребителей, в случае отсутствия дифференциации тарифов по схеме подключения	
01.01.2024 елдан 30.06.2024 елга кадәр	1856,52
01.07.2024 елдан 31.12.2024 елга кадәр	2075,59
Халык (Тарифлар НДСны исәпкә алып күрсәтелгән)	
01.01.2024 елдан 30.06.2024 елга кадәр	2227,82
01.07.2024 елдан 31.12.2024 елга кадәр	2490,71

2.2. Су белән тәэмин итү системасының гамәлдәге торышына кыскача анализ

Нурлат шәһәре территориясен су белән «Промочистка»ЖЧЖ тәэмин итә. Нурлат шәһәрендә су белән тәэмин итүнең үзәкләштерелгән божралы системасы бар, ул су белән тәэмин итү чыганаclarыннан су алу һәм торак сектор кулланучыларына, житештерү объектларына су ташу кебек төп функцияләрне башкара торган корылмалар комплексыннан гыйбарәт.

Су белән тәэмин итү чыганагы булып жир асты һәм жир өсте сулары хезмәт итә. Нурлат шәһәренең су белән тәэмин итү системасы түбәндәге су жыюлардан тора: мамык су жыюы (скв. 1, 5, 8, 9, 9а, 10, 19), су алу микрорайоны. "Тимер юлчылар" (скв. 2, 3, 4), су алу микрорайоны. «Сахароваров " (скв. 4, 5(МСО), 5), май заводы ур.су алу урыны (скв. 1), Лесоскладская ур. су алу урыны (скв. 1), водолковский ур. су алу урыны (скв. 1), «Ветлечебница» су алуы (скв. 1а), «Ключи» су алу жайланмасы (скв. 1б), Югары Нурлат (каптаж), Түбән Нурлат (скв. 1). 2023 елда Чирмешән чыганагыннан су алуны файдалануга тапшырдылар (скв. 5ц, 4ц, 1, 2, 3, 4). Шулай ук Чирмешән су жыюы составына түбәндәгеләр керә: сыешлыгы 1000 м3 булган тимер-бетон чиста су резервуары, 2 нче һәм 3 нче күтәрү насос станцияләре, шәһәрнең су эзерләү станциясенең гамәлдәге майданчыгында жир асты суларын эзерләү корылмалары һәм күләме 200 м3 булган резервуар.

- Абонентларны тиешле сыйфатлы салкын эчәр су белән тәэмин итү суүткәргеч челтәрләренең үзәкләштерелгән системасы аша гамәлгә ашырыла. Шәһәр территориясендәге әлегә челтәрләр 2.04.02-84* СНИП таләпләре нигезендә божралы булып тора.
- Нурлат шәһәренең суүткәргеч челтәрләренең гомуми озынлыгы 170,53 км тәшкил итә.шунуң 60% ы тузган һәм алыштырылырга тиеш.
- Су белән тәэмин итү челтәрләренең нәтижәлелеге һәм ышанычлылыгының төп проблемалары булып:
- Чуен һәм корыч торбаүткәргечләрне эксплуатацияләү срогы бетү. Суүткәргеч челтәрләренең уртача тузганлыгы 60%;
- Транспортта йөрткәндә эчәрлек сыйфатлы су югалту. Металл торбаүткәргечләрнең эчке коррозиясе аркасында суның икенчел пычрануы һәм сыйфатының начараюы;
- Арматура тузган, шунуң нәтижәсендә су югалту арткан;
- Су башняларының нык тузганлыгы;
- Насос жиһазларының нык тузганлыгы.

Нурлат шәһәренең барлык микрорайоннары үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системасы белән тәэмин ителгән, шул исәптән күпкатлы һәм индивидуаль төзелешле микрорайоннар да.

Хәзерге вакытта су жыюларның житештерүчәнлегә тәүлегенә 6384,0 м3 тәшкил итә.

Су күтәрелеше 52,57% тәшкил итә, резерв – 47,43 %.

2033 елда су жыюларның житештерүчәнлегә тәүлегенә 6384,0 м3 тәшкил

итәчәк. Су күтәрелеше-120,12%.

Нурлат шәһәрәндә яңа кулланучыларны үзәкләштерелгән су белән тәэмин итү системасына тоташтыру мөмкинлеге бар.

Су белән тәэмин итү системасының әзерлек коэффициенты системаның хокук бозуларсыз эшләве вакытының су белән тәэмин итү системасының гомуми эшләве вакытына мөнәсәбәте буларак билгеләнә.

Аварияләр һәм су белән тәэмин итү системасын торгызу вакыты статистикасы алып барылмый, әмма су белән тәэмин итү чөлтәрләрендә күп санлы зарарланулар теркәлә. Торбаларның коррозиясе, раструб кушылмаларының герметиксызлануы зарарлануның төп сәбәпләре булып тора.

Әлеге проблемаларны хәл итү өчен чөлтәрләренң тузган участкаларын алыштырырга кирәк.

Су әзерләү процессында тискәре йогынтыны булдырмау өчен ресурсларны сак тоту, фильтрларның юыла торган суларын кабат файдалануның табигатьне саклау технологиясе кулланылачак.

Татарстан Республикасы Тарифлар буенча дәүләт комитетының «2024 елга Нурлат муниципаль районының «Промочистка» жаваплылыгы чикләнгән жәмгыяте өчен эчәр суга һәм су агызуга тарифлар билгеләү турында " 2023 елның 15 декабрәндәге 694-128/кс-2023 номерлы карары белән су белән тәэмин итү хезмәтләренә тарифлар түбәндәге күләмнәрдә билгеләнде:

- халык өчен эчә торган суга тариф:
- 01.01.2024 елдан 30.06.2024 елга кадәр-40,16 сум/м3;
- 01.07.2024 елдан 31.12.2024 елга кадәр - 50,92 сум/м3;
- башка кулланучылар өчен эчә торган суга тариф:
- 01.01.2024 елдан 30.06.2024 елга кадәр-33,47 сум/м3;
- 01.07.2024 елдан 31.12.2024 елга кадәр-42,43 сум/м3.

2.3. Су агызу системасының гамәлдәге торышына кыскача анализ

Нурлат шәһәре территориясендә су агызуны «Промочистка»ЖЧЖ башкара.

КНСка кергән барлык юынтык сулар насослар ярдәмендә чистарту корылмаларының кабул итү камерасына суыртыла, шунда ук административ корпустан хужалык агынтылары һәм аэротенкаларны һәм стабилизаторларны бушатканда агынтылар элэгә.

Хәзерге вакытта Нурлат шәһәренң канализация чөлтәрләренң озынлыгы 98 км тәшкит итә.озынлыгы буенча су агызу чөлтәрләренң төп өлешен ишегалды һәм квартал эчендәге чөлтәрләр тәшкит итә. Су агызу чөлтәрләре канәгатьләнерлек хәлдә. Алыштырылырга тиешле чөлтәрләренң озынлыгы 12,72 км тәшкит итәчәк.

Канализация чөлтәрләренң нәтижәлелеге һәм ышанычлылыгының төп проблемалары булып:

- су агызу чөлтәрләренң искерүе;
- хужалык-көнкүреш канализациясенә яңгыр, кар һәм дренаж сулары керү.

Хәзерге вакытта шәһәр территориясенәң яртысы үзәкләштерелгән канализация челтәре белән колачланган. Үз йортлары белән яшәүче халык су үткәргән торган стеналы һәм төбе булган юынтык коеларыннан файдалана, алардан ассенизатор машиналары белән пычрак сулар күчәргә чыгарыла. Чистарту корылмаларыннан юынтык сулар Тарн-Вар елгасына агызыла.

Түбәндәге микрорайоннар үзәкләштерелгән су агызу системасы белән колачланмаган:

- Тимерьюлчылар мкр;
- Көнбатыш мкр;
- Көнъяк-Көнбатыш мкр.;
- Урта Камышлы мкр.;
- Элеватор мкр.

Су агызу системасының үз юынтыкларын тәмин итү өчен житәрлек резервлары бар.

Хәзерге вакытта канализация чистарту корылмаларының житештерүчәнлегә тәүлегенә 10,0 мең м³ тәшкил итә. Агып төшүче сулар күләме – 25 %, резерв-75%.

2033 елда канализация чистарту корылмаларының житештерүчәнлегә тәүлегенә 10,0 мең м³ тәшкил итәчәк. Агып төшүче сулар күләме-55 %, резерв-45 %.

Нурлат шәһәрәндә яңа кулланучыларны үзәкләштерелгән су агызу системасына тоташтыру мөмкинлегә бар.

Су агызу системаларының эзерлек күрсәткечләре «хәвефле житештерү объектларының сәнәгать иминлегә турында» 1997 елның 21 июлендәге 116-ФЗ номерлы Федераль закон, шулай ук башка федераль законнар һәм актлар, тармак житештерү документлары, төбәк һәм муниципаль хокукый актлар, предприятиеләрнең эчке документлары нигезендә кулланыла.

Су агызу системасы предприятиесендә түбәндәге эзерлек күрсәткечләре кулланыла:

- системаның төзек эшкә эзерлек күрсәткече;
- авария нәтижәләрен локальләштерү һәм бетерү буенча гамәлләргә эзерлек күрсәткече;
- объект идарә органнарының, көчләрнең һәм чараларның гадәттән тыш хәлләрне кисәтү һәм бетерү гамәлләренә эзерлек күрсәткече.

Эзерлек коэффициенты-объектның ирекле вакытта эшкә сәләтле хәлдә булу ихтималы, планлаштырылган чорлардан тыш, объектны билгеләнгән максат буенча куллану күздә тотылмый. Төзек эшләү вакытының бер үк календарь срок эчендә

алынган төзөк эшлөү вакытлары һәм объектның мәжбүри туктап торулары суммасына мөнәсәбәтәннән гыйбарәт.

Аварияләр һәм су агызу системасын торгызу вакыты статистикасы оешмалар тарафыннан алып барылмый.

Агып төшүче суларны чистартуның технологик процессын тәэмин итү өчен югары нәтижәле заманча жиһазлар, технологик процессын автоматлаштыру, проба жыючылар һәм өзлексез эшлөүче анализаторлар ярдәмендә автомат контроль булдырырга кирәк. Чистарту корылмаларын реконструкцияләгәннән соң файдалануга тапшыру:

- агып төшүче суларны балык хужалыгы билгеләнешендәге сулыкларга куела торган таләпләргә кадәр чистарту сыйфатына ирешергә;

- Олы Чирмешән елгасына ташлана торган пычраткыч матдәләрнең массасын киметергә;

- Чирмешән елгасына актив хлор агызуны булдырмаска;
экологик зыянны булдырмау.

Гамәлдәге коллекторларны, торбаларны полиэтилен торбаларга алыштырып, реконструкцияләү агып төшүче суларның агып китүен киметергә, шул рәвешле Нурлат шәһәрендә экологик хәлне яхшыртырга мөмкинлек бирергә.

Татарстан Республикасы Тарифлар буенча дәүләт комитетының «2024 елга Нурлат муниципаль районының «Промочистка» җаваплылыгы чикләнгән җәмгыяте өчен эчәр суга һәм ташландык суларны агызуга тарифлар билгеләү турында» 2024 елның 15 декабрендәге 694-128/кс-2023 номерлы карары белән ташландык суларны агызу хезмәтләренә тарифлар түбәндәге күләмнәрдә билгеләнә:

- 01.01.2024 елдан 30.06.2024 елга кадәр - 31,80 сум/ м3;

- 01.07.2024 елдан 31.12.2024 елга кадәр - 35,63 сум/ м3.

2.4. Электр белән тәэмин итү системасының гамәлдәге торышына кыскача анализ

Нурлат шәһәре территориясендә электр белән "Челтәр компаниясе «ААЖ филиалы - » Чистай электр челтәрләре «тәэмин итә.

Нурлат шәһәре территориясендә электр энергиясенә үз Генерацияләү чыганаclarы булмау сәбәпле, эксплуатацияләү процессында электр энергетикасы объектлары ягыннан экологиягә зарарлы йогынты төзелеш вакытында һәм демонтажланган жиһазларны һәм чыгым материалларын утильләштергәндә йогынты белән чикләнә.

Электр йөкләнешләрен исәпләү.

«Нурлат шәһәре " муниципаль берәмлегенең генераль планы буенча электр йөкләнешләре ике срокта билгеләнде:

- беренче чират – 2031 ел.;
- исәпләнгән срок-2046 г.

Хужалык-көнкүреш һәм коммуналь ихтыяжларның электр йөкләнешен исәпләү бер кешегә электр куллануның эреләштерелгән нормалары буенча РД 34.20.185-94 (үзг. 1999) "Шәһәр электр челтәрләрен проектлау буенча Инструкция".

Коммуналь-көнкүреш секторының еллык электр куллануы Татарстан Республикасының шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары (утв. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрдәгә 1071 номерлы карары белән) (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән), «Өлкәләр буенча муниципаль берәмлекләренң жирле әһәмияттәге объектлары»2 нче таблицасы.

Күрсәтелгән эреләндерелгән күрсәткечләр торак һәм жәмәгать биналарында, коммуналь-көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләрендә, транспорт хезмәте күрсәтү объектларында, тышкы яктыртуда электр куллануны күздә тотта. Әлеге мәгълүматлар торак биналарда кондиционерлау, электр жылыту һәм электр жылыту кулланылышын исәпкә алмый.

Коммуналь-көнкүреш секторының исәп-хисап куәте РД 34.20.185-94 буенча исәпләнгән, табл.2. » Чагыштырмача исәпләнгән коммуналь-көнкүреш йөкләнешенең эреләнгән күрсәткечләре "(табигый газга плитәләре булган" кече " шәһәрләр категориясе). Таблицада китерелгән күрсәткечләр түбәндәгеләрнең йөкләнешен исәпкә ала: торак һәм жәмәгать биналары (административ, уку, фәнни, дөвалау, сәүдә, тамаша, спорт), Коммуналь предприятиеләр, транспорт хезмәте күрсәтү объектлары (гаражлар һәм автомобильләрне саклау өчен ачык майданчыклар), тышкы яктырту. Шулай ук таблицада, кагыйдә буларак, поселок бүлү челтәрләре буенча тукланучы төрле вак сәнәгать кулланучылары исәпкә алынган.

Предприятиеләрнең электр йөкләнешен әлеге предприятиеләрне яисә тиешле аналогларны электр белән тәэмин итү проектлары буенча исәпләргә кирәк.

Таблица 2

«Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә урнашкан коммуналь-көнкүреш секторы һәм вак сәнәгать предприятиеләре куәтләрен еллык электр куллану, мең кВт.бер сәгать

№ т/с	Жирлек составына керүче торак пункт исеме	Еллык электр куллану, мең кВт.бер сәгать		
		Агымдагы ел	Беренче чират 2031г.	Исәпләнгән срок 2046г.
1	Нурлат ш.	55810,8	62425,8	63194,4

Таблица 3

«Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә урнашкан коммуналь-көнкүреш секторының һәм вак сәнәгать предприятиеләренең исәп-хисап куәте, кВт

№ т/с	Жирлек составына керүче торак пункт исеме	Хисап куәте, кВт		
		Агымдагы ел	Беренче чират 2031г.	Исәпләнгән срок 2046г.
1	г.Нурлат	11726,97	13929,36	14058,49

Таблица 4

«Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлеге, кВА территориясендә урнашкан коммуналь-көнкүреш секторының һәм вак сәнәгать предприятиеләренең трансформатор куәте

№ т/с	Жирлек составына керүче торак пункт исеме	Хисап егәрлеге		
		Ел башына гамәлдәге хәл	Беренче чират 2031г.	Исәпләнгән срок 2046г.
1	г.Нурлат	12475,50	14818,47	14955,85

Коммуналь-көнкүреш секторының электр куллану, куәт һәм трансформатор куәте күрсәткечләре сроклар буенча (I чират һәм исәпләнгән срок) 5 нче таблицادا китерелгән.

Таблица 5

«Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлегенен коммуналь-көнкүреш секторының электр куллануы, куәте һәм трансформатор куәте күрсәткечләре

№ т/с		Үлчәү берәмлеге	Агымдагы ел	2031 елның беренче чираты.	Хисап вакыты - 2046 ел.	2046 елга үсешне кертә башлангыч ел
1	Еллык электр куллану	мең кВт*сәгать/ел	55810,8	62425,8	63194,4	7383,6
2	Хисап куәте	кВт	11726,97	13929,36	14058,49	2331,52
3	Трансформатор егәрлеге	кВА	12475,50	14818,47	14955,85	2480,34

Проект чишелеше

«Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлегендә яңа территорияләр төзелү сәбәпле, проектта 6 нчы таблицادا күрсәтелгән чаралар тәкъдим ителә.

Таблица 6

Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының Нурлат шәһәре муниципаль берәмлеге составына керүче торак пунктларны электр белән тәэмин итү чаралары исемлеге

№ т/с	Урнашкан урыны	Объект исеме	Вид мероприятия	Үлчәү берәмлеге	Егәрлеге	Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
						Первая очередь (до 2032 г.)	Расчетный срок (2033-2047 гг.)	

№ т/с	Урнашкан урыны	Объект исеме	Вид мероприятия	Үлчәү берәмлеге	Егәрлеге	Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
						Первая очередь (до 2032 г.)	Расчетный срок (2033-2047 гг.)	
ЖИРЛЕ (РАЙОН) ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ЧАРАЛАР								
1	Нурлат шәһәре (яңа торак төзелешенң Төнъяк майданчыгы)	ТП 10/0,4 кВ	Яңа төзелеш	кВА	-	+	-	Нурлат шәһәре муниципаль берәмлегенң генераль планы
2	Нурлат шәһәре (яңа торак төзелеш территорияләре)	ВЛ 10, 0,4 кВ	Яңа төзелеш	км	-	+	-	Нурлат шәһәре муниципаль берәмлегенң генераль планы
3	Нурлат шәһәре муниципаль берәмлеге	ТП 10/0,4 кВ	Тузган саен реконструкция	-	-	+	+	Нурлат шәһәре муниципаль берәмлегенң генераль планы
4	Нурлат шәһәре муниципаль берәмлеге	ВЛ 10, 0,4 кВ	Тузган саен реконструкция	км	-	+	+	Нурлат шәһәре муниципаль берәмлегенң генераль планы
5	Нурлат шәһәре муниципаль берәмлеге	Урамнарны яктырту линияләре	Яңа төзелеш, реконструкция	км	-	+	+	Нурлат шәһәре муниципаль берәмлегенң генераль планы

Татарстан Республикасы Тарифлар буенча дәүләт комитетының «2024 елга Татарстан Республикасы халкы һәм аңа тиңләштерелгән кулланучылар категорияләре өчен электр энергиясенә бәяләрне (тарифларны) билгеләү турында» 2023 елның 15 декабрдәге 682-24/э-2023 номерлы карары белән Нурлат шәһәре халкы өчен электр энергиясенә тарифлар:

- 01.01.2024 елдан 30.06.2024 елга кадәр-4,68 сум/кВт / сәг;
- 01.07.2024 елдан 31.12.2024 елга кадәр-5,09 сум / кВт * сәг.

2.5. Газ белән тәмин итү системасының гамәлдәге торышына кыскача анализ

Газның исәп-хисап чыгымнары

Планлаштыру карарлары нигезендә халыкны газ белән тәэмин итүне (хужалык – көнкүреш һәм коммуналь ихтыяжлар) күздә тотарга кирәк..

Халыкның хужалык-көнкүреш һәм коммуналь-көнкүреш ихтыяжларына газ чыгымнары газ куллануның эреләнгән күрсәткечләре буенча «металл һәм полиэтилен торбалардан газ бүлү системаларын проектлау һәм төзү буенча Гомуми нигезләмәләр» П.42-101-2003 СП нигезендә 3.12 газ яну жылылыгында төзекләндерү дәрәжәсенә бәйле рәвештә 34 МДж/м³ (8000 ккал/м³):

- газ су жылыткычларыннан кайнар су белән тәэмин иткәндә-елына 300 м³;
- кайнар су белән тәэмин итүнең төрле төрләре булмаганда-елына 180 м³ (авыл жирендә-220).

Максималь исәпләнгән сәгатьлек газ чыгымы м³/сәг, 0°С булганда һәм газ басымы 0,1 МПа (760 мм. рт.ст.) хужалык-көнкүреш һәм житештерү ихтыяжларына еллык чыгымның өлеше буларак формула буенча билгеләргә кирәк:

$$V_{hmax} = V_y * K_{hmax};$$

где: K_{hmax} - сәгать максимумы коэффициенты (табл.2,3,4 СП 42-101-2003 г);

V_y - годовой расход газа, м³/год.

Житештерү характерындагы булмаган көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре ихтыяжларына газ чыгымы торак йортларга газ чыгымының 5% күләмендә кабул ителде.

Халыкның коммуналь-көнкүреш ихтыяжларына беренче чиратта (2031 ел) һәм исәп-хисап срогына (2046 ел) газга ихтыяж 7 нче таблицада күрсәтелгән.

Таблица 7

«Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлеге халкының коммуналь-көнкүреш ихтыяжларына газга ихтыяж, мең нм³/ел

№ т/с	Жирлек составына керүче торак пункт исеме	Годовой расход газа		
		Ел башына гамәлдәге хәл	1 нче чират (2031 ел)	Хисап срогы (2046 ел)
1	г.Нурлат	6821	7630	7724

Гамәлдәге һәм проектлана торган сәнәгать предприятиеләренең газга ихтыяжын предприятиеләр проектары нигезендә билгеләргә кирәк.

Проект чишелеше

Проект барлык газлаштырылган объектларны тотрыклы газ белән тәэмин итәргә мөмкинлек бирә торган газүткәргечләрнең гамәлдәге системасыннан максималь файдалануны күздә тота.

РФ Дәүләт шәһәр техника күзәтчелегенең «Газ бүлү һәм газ куллану системаларының куркынычсызлык кагыйдәләрен раслау турында» 18.03.2003 ел, №9 карары нигезендә корыч һәм полиэтилен газүткәргечләрне, шулай ук газ

жиһазларын диагностикалау тәртибе Россия Дәүләт шәһәр техника күзәтчелеге тарафыннан раслана торган норматив документлар белән билгеләнергә тиеш.

Газүткәргечләрнең техник торышы һәм аларны алга таба эксплуатацияләү ресурсын билгеләү турында диагностикалау буенча мәгълүматлар булмау сәбәпле, техник чишелешләрдә гамәлдәге газүткәргечләрне максималь саклап калу һәм алардан файдалану күздә тотыла.

Торак-коммуналь секторны газ белән тәмин итү ГРП яисә ШРП соң түбән басымлы газүткәргечләр системасыннан күздә тотыла.

Жирлекне газ белән тәмин итү системасын үстерү чаралары 8 нче таблицада күрсәтелгән.

Газүткәргечләр салуны һәм газ көйләгеч пунктларның урнашу урынын, гидравлик исәпләүне, геологик һәм топогеодезик эзләнүләрне исәпкә алып, проектлауның алдагы стадияләрендә төгәлләштерергә.

Проектта искергән һәм нәтижәсез технологияләрне кулланудан баш тартуға һәм мөмкин булган иң яхшы технологияләр принципларына күчүгә һәм заманча инновацион технологияләрне гамәлгә кертүгә юнәлдерелгән оештыру чаралары тәкъдим ителә.

Таблица 8

Составына керүче торак пунктларны газ белән тәмин итү чаралары исемлеге
Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының Нурлат шәһәре
муниципаль берәмлеге

№ т/ с	Урнашкан урыны	Объект исеме	Чаран ың төре	Үлчәү берәмл еге	Егәрл ек	Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
						Берен че чират (2032 елга кадәр)	Хис ап срог ы (203 3- 2047 елла р)	
ЖИРЛЕ (РАЙОН) ӘҤӘМИЯТТӘГЕ ЧАРАЛАР								
1	Нурлат шәһәре (яңа торак төзелешенә Төньяк майданчыгы)	Газны редукция ләү пункты (ГРП, ШРП)	Яңа төзеле ш	шт.	-	+	-	Нурлат шәһәре муниципа ль берәмлеге нең генераль планы

№ т/ с	Урнашкан урыны	Объект исеме	Чаран ың төре	Үлчәү берәмл еге	Егәрл ек	Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
						Берен че чират (2032 елга кадәр)	Хис ап срог ы (203 3- 2047 елла р)	
ЖИРЛЕ (РАЙОН) ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ЧАРАЛАР								
2	Нурлат шәһәре (яңа торак төзелеше территорияләре)	Түбән басымлы газ белән тәмин итү челтәрләр е	Яңа төзеле ш	км.	-	+	-	Нурлат шәһәре муниципаль берәмлеге нең генераль планы
5		Югары басымлы газ белән тәмин итү челтәрләр е	Яңа төзеле ш	км.	-	+	-	Нурлат шәһәре муниципаль берәмлеге нең генераль планы

Татарстан Республикасы Тарифлар буенча дәүләт комитетының «Татарстан Республикасы халкына сатыла торган табигый газга ваклап сату бәяләрен билгеләү турында» 19.12.2023 ел, № 818-1/Г-2023 карары белән Татарстан Республикасы халкына сатыла торган табигый газга ваклап сату бәясе 01.07.2024 елдан 7,47 сум/м³ тәшкил итә (НДСны исәпкә алып).

2.6. Каты көнкүреш калдыкларын утильләштерү системасының гамәлдәге торышына кыскача анализ

Нурлат шәһәре территориясендә каты коммуналь калдыкларны (радиоактив һәм терекөмешле калдыклардан тыш) жыю, урнаштыру һәм күмү буенча хезмәтләрне «Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының Торак-коммуналь хужалык идарәче компаниясе» муниципаль унитар предприятиесе күрсәтә.

Нурлат шәһәренә чүп-чарны чыгару һәм утильләштерү Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районы муниципаль берәмлеге милкендәге ККК

полигонына гамәлгә ашырыла", № теркәлү 16-16/034-16/101/001/2016-4124/1 20.06.2016, «Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының Торак-коммуналь хужалык идарәче компаниясе» МУП-сына хужалык алып бару хокукында беркетелгән, № теркәү 16:32:070706:581-16/024/2020-18 25.08.2020. ККК полигонындагы эшчәнлек табигаттән файдалану өлкәсендә күзәтчелек буенча Федераль хезмәт тарафыннан бирелгән 2016 елның 26 июлендәге 16-00344 номерлы лицензия нигезендә гамәлгә ашырыла.

Каты коммуналь калдыклар полигоны өчен бүлеп бирелгән жир кишәрлегенә майданы 67840 м², ул Нурлат шәһәрәнән төньяк-көнчыгышка таба 15 км ераклыкта элеккеге «Рассвет» АХК жирләрендә, Олы Чирмешән елгасы үзәнненең сулъяк ярында урнашкан.

Елына 1 кешегә калдыклар туплау нормалары Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасында каты коммуналь калдыклар туплау нормативларын раслау турында» 2016 елның 12 декабрдәге 922 номерлы карары буенча кабул ителә:

- каты коммуналь калдыклар – елына 0,27 т-индивидуаль торак йортлар, елына 0,205 т – күпфатирлы йортлар;

- эре габаритлы калдыклар – елына 0,079 т-индивидуаль торак йортлар, елына 0,071 т – күпфатирлы йортлар.

Хисап чорларына территориядә ККК күләме 9 нчы таблицада китерелгән.

Таблица 9

Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының "Нурлат шәһәре" муниципаль берәмлеге территориясендә каты коммуналь калдыклар күләме, т/ел

№ т/с	Торак пункт исеме	Гамәлдәге хәл				
		ККК	КГО	Барлыгы халыктан	Барлыгы юр. зат	Барлыгы
Гамәлдәге хәл						
1	Нурлат ш	7379,43	2325,45	9704,88	485,24	10190,12
Генераль планы гамәлгә ашыруның беренче чираты (2032 ел)						
1	Нурлат ш.	9027,36	2844,76	11872,12	593,61	12465,73
Генераль планы гамәлгә ашыруның хисап срогы (2047 ел)						
1	Нурлат ш.	9700,71	3056,95	12757,66	637,88	13395,54

Махсус техника берәмлекләренә саны (аерым алганда транспорт һәм чүп жыю машиналары) төбәк операторы һәм территорияне санитар чистарту схемасы белән билгеләнә.

Контейнерларның кирәкле саны гамәлдәге контейнерларны һәм коммуналь калдыкларның тәүлеклек уртача туплануын, аларны чыгару чорын (тәүлек саен) һәм контейнерның сыйдырышлылыгын (1,1 м³) исәпкә алып исәпләнә («территорияне санитар чистарту һәм торак урыннарны жыештыру» белешмәлеге

(Мәскәү, 1990 ел)). Контейнерларның исәпләнгән саны 10 нчы таблицادا күрсәтелгән.

Таблица 10

Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының Нурлат шәһәре муниципаль берәмлеге составына керүче торак пунктлар территориясендә урнаштыру планлаштырыла торган контейнерлар саны, берәмлекләр

Исеме	Контейнерлар саны, шт	
	Беренче чират	Хисап срогы
Нурлат ш.	518	556

Шулай итеп, беренче чиратта һәм Хисап срогына Нурлат шәһәре муниципаль берәмлеге территориясендә ККК өчен контейнерлар саны 518 һәм 556 данә тәшкил итәргә тиеш, контейнерларның 50% С сортларга аерылырга тиешле ККК калдыклары (икенчел чимал) өчен файдаланырга киңәш ителә. Хәвефле каты көнкүреш калдыклары (яктырткыч жайланмалар, терекөмешле электр лампалары, батареялар һәм аккумуляторлар (автомобильнекеннән тыш), куллану үзлекләрен югалткан терекөмешле градусниклар) вандалларга каршы башкарудагы махсус билгеләнгән контейнерларга (кызгылт сары төстәге) тупланырга тиеш, алар зарарланмаса һәм әйләнә-тирә мохиткә зыян китермәскә тиеш.

Татарстан Республикасы Тарифлар буенча дәүләт комитетының «Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының торак-коммуналь хужалыгы идарәче компаниясе «муниципаль унитар предприятиесе өчен коммуналь калдыкларны күмүгә чик тарифларны билгеләү турында " 13.12.2023 ел, № 582-33/тко-2023 карары белән КККНЫ утильләштерү буенча хезмәт күрсәтүләргә тарифлар:

- 01.01.2024 елдан 30.06.2024 елга кадәр-782,26 сум/м3;
- 01.07.2024 елдан 31.12.2024 елга кадәр-830,33 сум/м3;

2.7. Кулланучыларда энергия ресурсларын саклау һәм исәпкә алу приборларын урнаштыру торышына кыскача анализ

Нурлат муниципаль районында 2023-2034 елларга һәм киләчәктә 2046 елга кадәрге чорга Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының энергияне сак тоту һәм энергетика нәтижәлелеген арттыру муниципаль программасы эшләнә һәм расланды.

Программаның максаты-барлык милек рәвешләрендәге объектларда һәм халык тарафыннан энергетика ресурсларын чыгарганда, житештергәндә, транспортировкалаганда һәм алардан файдаланганда тулаем региональ (муниципаль) продукт берәмлегенә ягулык-энергетика ресурсларын куллануны

киметү динамикасын тээмин итэрлек темпларда энергетика нәтижәлелеген арттыру өчен хокукый, икътисадый һәм оештыру нигезләрен булдыру.

Программаның төп бурычлары булып:

- алына торган, житештерелә торган, транспортлана торган һәм кулланыла торган барлык энергия ресурсларын исәпкә алуны һәм тикшереп торуны оештыру;
- энергияне сак тотуга ярдәм итү һәм энергетика нәтижәлелеген арттыру өчен норматив һәм хокукый шартларны камилләштерү;
- мәжбүри энергетик тикшеренүләр үткәрү;
- энергияне сак тоту эшчәнлегенең икътисадый, күбесенчә базар механизмнарын булдыру;
- энергияне сак тоту эшчәнлеген гамәлгә ашыручы субъектларга ярдәм итү;
- бюджет өлкәсендә, коммуналь хужалыкта, торак фондында, транспортта энергия куллануны нормалаштыру һ. б.;
- энергияне сак тотуны киң пропагандалау;
- муниципаль биналарда энергияне нәтижәле куллана торган жайланмалар (жайланмалар һәм технологияләр) кертү;
- муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләренең энергетика ресурсларынан нәтижәле файдалану мәсьәләләрендә компетентлык дәрәжәсен күтәрү;
- энергияне сак тоту өлкәсендә сертификацияләү.

Ярдәмче программа максатларын һәм бурычларын уңышлы тормышка ашыру өчен 2025-2029 елларда түбәндәге чаралар комплексын башкару планлаштырыла:

- жылылык энергиясен һәм ягулыкны экономияләү өчен:

1. ППУ һәм ППН изоляциясендә торбалар кулланып жылылык челтәрләрен капитал ремонтлау.

- су белән тээмин итү системасын камилләштерү өчен:

2. Иске корыч челтәрләрен ПНД торбаларына алыштыру.

Торак фонды энергетика ресурсларын төп кулланучы булып тора.

Торак өлкәсе объектларында электр энергиясен исәпкә алу приборлары белән тээмин итү – 100%, бюджет учреждениеләрендә – 100%; торак өлкәсе объектларында жылылык энергиясен исәпкә алу приборлары белән тээмин итү – 62,5 %, бюджет учреждениеләрендә - 16,7%; торак өлкәсе объектларында суны исәпкә алу приборлары белән тээмин итү – 73,4 %, бюджет учреждениеләрендә- 19,5%; торак өлкәсе объектларында газ исәпләү приборларын жиһазлау 98,3% тәшкил итә, бюджет учреждениеләрендә-100%.

- Су һәм жылылык энергиясен исәпкә алу приборлары белән житәрлек жиһазландырылмаганлыктан, алар булмаган учреждениеләрдә исәпкә алу приборларын урнаштыру өчен инвентаризация үткәрергә кирәк.
- Торак секторында, бюджеттан финанслана торган оешмаларда, муниципаль оешмаларда ресурсларны саклауның төп проблемалары булып:
  - кулланучыларны энергетика ресурсларын куллануны исәпкә алу һәм контрольдә тоту гомумйорт приборлары белән тулысынча колачламау;
  - биналарның киртә конструкцияләрен жылыту булмау;
  - жылыту системасында температура режимнары үтәлмәү (перетоплар);
  - жылыту һәм кайнар су үткәргечләренең жылылык изоляциясе булмау;
  - гомуми файдаланудагы урыннарны яктырту өчен утлы лампалар куллану.

Знче кисәк. Муниципаль берәмлекнең үсеш перспективалары һәм коммуналь ресурсларга ихтыяж фаразы

3.1. Муниципаль берәмлек үсешенең перспектив күрсәткечләрен сан ягыннан билгеләү.

3.1.1 Халык саны динамикасы һәм фаразы

2023 елда Нурлат шәһәренең уртача еллык халкы саны 31,006 мең кеше тәшкил итте.

«Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлегенең демографик структурасы торак пунктлар кисемтәсендә 11 нче таблицада күрсәтелгән.

Таблица 11

2023 ел башына Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының "Нурлат шәһәре" муниципаль берәмлеге халкының демографик структурасы, кеше

Т.п. атамасы	0-7 яшь	7-18 яшь	5-18 яшь	Хатын-кызлар өчен хезмәткә сәләтле яшьтәге	Ир-атлар өчен хезмәткә сәләтле яшьтәге	Хатын-кызлар өчен эшкә яраклы яшьтән өлкәнрәк	Ир-атлар өчен эшкә яраклы яшьтән өлкәнрәк	Барлығы халык
г.Нурлат	2600	3944	4850	8166	9231	4936	2129	31006

Шәһәр жирлегендә хезмәткә сәләтле яшьтәге халыкның саны (17397 кеше) хезмәткә сәләтле яшьтән өлкәнрәк булган халыкның (7065 кеше) күбрәк булуына игътибар итәргә кирәк, бу уңай тенденция булып тора. Шулай итеп, гамәлдәге торак пунктларның яшь структурасы хезмәткә сәләтле яшьтәге халыкның шактый өлеше, хезмәткә сәләтле яшьтән өлкәнрәк төркемнең өлеше азрак һәм хезмәткә сәләтле яшьтән кечерәк төркемнең дәрәжәсе түбән булуы белән характерлана.

Башкарма комитет мәгълүматларына караганда, жирлектә үлүчеләр саны туучылар саныннан күбрәк. Нәтижә буларак, халыкның табигый артуы тискәре мәгънәгә ия. Халыкның миграция үсеше шулай ук тискәре әһәмияткә ия.

"Нурлат шәһәре" муниципаль берәмлегендә халык саны фаразы генераль план кысаларында үтәлде. "Нурлат шәһәре" муниципаль берәмлеге составындагы һәр торак пунктта халык саны фаразы 2018 елдан 2022 елга кадәр барлык халык, төп яшь төркемнәре, балалар һәм яшүсмерләр саны динамикасы, шулай ук «Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлеге башкарма комитеты биргән бер елда туган, вафат булган, килгән һәм киткән кешеләр саны турындагы белешмәләр нигезендә үтәлде.

Демографик фаразларга караганда, «Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлегенең даими халкы генераль планы гамәлгә ашыруның беренче чиратында (2031 ел) 34 618 кеше тәшкил итәчәк.

Генераль планны гамәлгә ашыруның хисап срогына (2046 ел) «Нурлат шәһәре " муниципаль берәмлегенәң даими халкы саны 35 108 кеше тәшкил итәчәк.

Таблица 12

"Нурлат шәһәре" муниципаль берәмлеге халкының саны фаразы, кеше

№ т/с	Исеме	2031		2046	
		Даими халык		Даими халык	
1	г.Нурлат	34 681		35 108	

Таблица 13

"Нурлат шәһәре" муниципаль берәмлегендә балалар һәм яшүсмерләренәң фаразланган саны, кеше

№ т/с	Исеме	2031			2046		
		0-7 яшь	7-18 яшь	5-18 яшь	0-7 яшь	7-18 яшь	5-18 яшь
1	г.Нурлат	3372	5298	6262	3412	5364	6339

3.1.2 Икътисады үсеш

"Нурлат шәһәре" муниципаль берәмлегенәң үсеш юнәлешен билгеләгәндә Татарстан Республикасының, Нурлат муниципаль районының социаль-икътисады үсеш программалары, төбәк һәм федераль тармак программалары исәпкә алынды.

2015 елның 17 июнендәге 40-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законы белән «2030 елга кадәр Татарстан Республикасын социаль-икътисады үстерү стратегиясе»расланды. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2015 елның 25 сентябрәндәге 707 номерлы карары белән «2030 елга кадәр Татарстан Республикасын социаль-икътисады үстерү стратегиясен гамәлгә ашыру чаралары планы " расланды.

2023 елга, 2024 һәм 2025 еллар план чорына Нурлат муниципаль районының бюджет һәм салым сәясәтенәң төп юнәлешләре

2022 елга һәм 2023 һәм 2024 еллар план чорына Нурлат муниципаль районының бюджет һәм салым сәясәтенәң төп юнәлешләре Чираттагы финанс елына һәм ике еллык план чорына Нурлат муниципаль районы бюджеты проекты әзерләү кысаларында, Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы Бюджет, салым һәм таможня-тариф сәясәтенәң төп юнәлешләренәң федераль һәм республика дәрәжәсендә формалаштырыла торган нигезләмәләренән чыгып формалаштырылды. 2023-2025 еллар, Татарстан Республикасы Президентының Татарстан Республикасы Дәүләт Советына юлламалары, федераль законнар, Россия

Федерациясенен бюджет һәм салым системасына үзгәрешләр кертүче.

2023 елга һәм 2024– 2025 елларның план чорына районның бюджет һәм салым сәясәте алдагы чорның максатлары һәм бурычларының дәвамчанлыгын тәмин итә һәм стратегик максатка – халыкның тормыш сыйфатын күтәрүгә һәм социаль тотрыклылыкны тәмин итүгә юнәлдерелгән.

2023 елга һәм 2024– 2025 елларның план чорына бюджет һәм салым сәясәтенен максаты - агымдагы икътисадый вәзгыятьне исәпкә алып, урта сроклы перспективада Нурлат муниципаль районы бюджетының баланслылыгын һәм тотрыклылыгын тәмин итү, салым потенциалын арттыру.

Билгеләнгән максатка ирешү хәзерге шартларда килеп туган вәзгыять белән бәйләү күп кенә факторлар белән катлаулана.:

- районның икътисадый үсешен акрынайту,
- пандемия чорында катлауланган хужалык субъектларының финанс хәле начараюы;
- потенциал инвесторларның район һәм шәһәр территориясендә жир кишәрлекләре һәм/яисә мөлкәт сатып алу, яңа эш урыннары булдыру белән кызыксынмавы;
- район бюджетының салым һәм салым булмаган керемнәренен үсеш темплары житәрлек булмау;
- электр энергиясенә һәм торак-коммуналь хужалыкка тарифлар арту;
- төзелеш материалларына бәяләр арту.

Шуны исәпкә алып, район бюджеты чыгымнарын кыскарту, яңа чыгым йөкләмәләрен кабул итүгә юл куймау, хәтта район муниципаль сәясәтенен өстенлекле юнәлешләрен гамәлгә ашыруга да бюджеттан чикләүләр билгеләү кебек эшләр дәвам итәчәк.

Нурлат муниципаль районының 2023 елга һәм 2024 һәм 2025 елларның планлы чорына салым сәясәте юнәлешләре һәм өстенлекләре.

Яңа коронавирус инфекциясе таралу нәтижәсендә һәм масштаблы тышкы санкцион басым шартларында вәзгыять белән бәйләү икътисадта тотрыксызлыкны саклап калуны исәпкә алып, 2023-2025 елларга салым сәясәте икътисадый һәм инвестицион активлыкны стимуллаштыру курсы саклап кала.

2023-2025 елларның өч еллык перспективасында салым сәясәте өлкәсендә түбәндәге өстенлекләр билгеләнде:

- салым администрированиесе ысулларын камилләштерү, бюджетлар керемнәрен сыйфатлы фаразлаган һәм район бюджеты керемнәре буенча расланган еллык билгеләнешләренә тулы күләмдә үтәгән өчен керемнәрен баш администраторларының жаваплылык дәрәжәсен арттыру;
- районда кече эшкуарлык субъектларының бюджет системасын тулыландыруда катнашуын арттыру, салым керемнәрен арттыру максатында аларның алга таба үсешенә ярдәм итү;

- хезмэт өчен түләүне легальләштерү һәм район бюджетына физик затлар керемнәренә салымның тулылыгын тәмин итү чараларын үткәргү эшен оештыру;

- муниципаль милек белән идарә итүнең нәтижәлелеген арттыру, шул исәптән түләмәүчеләр белән дөгъва-дөгъва эшенең сыйфатын арттыру исәбенә чаралар үткәргү;

- финанс-икътисадый хәлен яхшырту, житештерү темпларын арттыру, салым салу базасын үстерүне тәмин итү буенча район һәм шәһәр предприятиеләре белән нәтижәле хезмәттәшлекне оештыру;

- житештерүне киңәйтү, яңа эш урыннары булдыру өчен уңайлы шартлар тудыру;

- бирелгән салым ташламаларының нәтижәлелеген ел саен бәяләү, нәтижәсез салым ташламаларын һәм башка салым өстенлекләрен бетерү буенча чаралар күрү.

Салым керемнәренең район бюджетына үз вакытында һәм тулысынча керүе, инвестицияләр кертүдән салым түләвен тәмин итү максатларында салым администрациясе кысаларында:

- район территориясендәге иң эре салым түләүчеләрдән салым керемнәре мониторингы;

- «күлэгәле» хезмэт хакын легальләштерү;

- салым һәм салым булмаган түләүләр белән идарә итүнең нәтижәлелеген арттыру һәм бу түләүләр буенча бурычларны каплау өчен ведомствоара хезмәттәшлек;

- эре недоимщикларның түләмәү сәбәпләрен ачыклау һәм барлыкка килгән бурычларны киметү буенча чаралар күрү буенча тәкъдимнәр эшләү;

- бурычны, шул исәптән түләтү мөмкин түгел дип танылганны киметү, салымнар һәм жыемнар буенча эш алып бару;

- жирле салымнар буенча салым ташламаларын куллануның нигезләгән һәм нәтижәлелеген, аларның жәмәгать мәнфәгатьләренә туры килүен мониторинглауны гамәлгә ашыру.

Баланссызлык куркынычын киметү максатларында Нурлат муниципаль районының 2023 – 2025 елларга бюджеты традицион рәвештә база варианты буенча 2023-2025 елларга Россия Федерациясенең социаль – икътисади үсеш фаразының сценарий шартларын файдалану нигезендә формалаштырылды. Мондый алым, беренче чиратта, бюджетның керем өлешен фаразлаганда аеруча максатка ярашлы. Моңа бәйле рәвештә барлык дәрәжәдәге бюджетларның керем базасын үстерү буенча югарыда күрсәтелгән салым сәясәте чараларын эзлекле рәвештә гамәлгә ашыруны дәвам итүнең актуальлеге һәм әһәмияте саклана, шул исәптән салым ташламаларын инвентарьлаштыру һәм нәтижәлелек предметына өстәмә карау нигезендә оптимальләштерү эшләрен башкару.

2023 - 2025 елларга бюджет сәясәте чикләнгән бюджет ресурсларын районда социаль һәм финанс тотрыклылыгын саклап калу, аларның тотрыклы социаль-иқътисадый үсеш өчен шартлар тудыру максатында аларны беренчел чыгымнарға бүлү юлы белән оптималь рәвештә үзгәртеп коруны таләп итә.

Бюджет сәясәтенең өстенлекле юнәлешләре арасында чыгымнарның нәтижәлелеген тәмин итү кала.

2023 – 2025 елларның өч еллык перспективасында бюджет сәясәтенең өстенлекләре программа-максатчан идарә итүнең һәм бюджетлаштыруның булган инструментларының нәтижәлелеген һәм нәтижәлелеген күтәрүгә, гражданның һәм жәмгыятьнең муниципаль хезмәтләргә ихтыяжын тәмин итү, алардан файдалану мөмкинлеген арттыру, озак сроклы өстенлекләргә һәм районның социаль-иқътисадый үсеш максатларын тормышка ашыру максатларында муниципаль хезмәтләр күрсәтүнең сыйфатын яхшырту өчен шартлар тудыруга юнәлдереләчәк.

Бу эштә район бюджеты акчаларын баш бүлүчеләргә зур әһәмияткә ия, алар бюджет дисциплинасының югары дәрәжәсен тәмин итәргә тиеш, моңа кирәкле бюджет карарларын үз вакытында кабул итү, аларны оператив гамәлгә ашыру, чыгым йөкләмәләрен билгеләү һәм аларны Россия Федерациясә законнары нигезендә бюджетларға кертү дә керә.

Нурлат муниципаль районының 2023 елга һәм 2024 һәм 2025 еллар план чорына бюджет сәясәтенең төп юнәлешләре булып:

реаль финанслау чыганакалары белән тәмин ителмәгән Бюджет йөкләмәләрен кабул итүдән баш тарту;

- бюджетның балансызлыгын булдырмауга юнәлдерелгән алымнарны саклап калу;

- бюджет ассигнованиеләрен планлаштырганда жирле үзидарә органнарын матди-техник тәмин итү нормативларын куллану;

- муниципаль программаларның максатчан күрсәткечләрен үтәүне тәмин итү, муниципаль программаларда билгеләнгән аерым максатларга, дәүләт программаларында билгеләнгән максатларга һәм бурычларга ирешү күрсәткечләренең дәвамчанлыгы, аларның үзара бәйләнешен тәмин итү;

- күләмнәрен эзлекле һәм тотрыклы киметүгә юнәлдерелгән дебиторлык бурычлары белән эш алып бару;

- бюджет акчаларынан ел дәвамында тигезрәк файдалануны тәмин итү, шул исәптән акчаларны түбәнгерәк бюджетларга акча алучылар өчен кирәкле күләмдә генә күчерү юлы белән һәм аларны бирү максатларына туры китереп;

- ачыклык (ачыклык) принцибын гамәлгә ашыру максатларында, шулай ук кабул ителә торган карарларның нәтижәлелеген арттыру, бюджет акчаларынан максатчан файдалануны һәм жәмәгать контроле мөмкинлеген тәмин итү

максатларында гавами-хокукый берәмлекләрнең барлык дәрәжәдәге бюджетларының һәм финанс эшчәнлегенең ачыклығын һәм үтә күренмәлелеген арттыру;

- жирлекләр бюджетлары белән бюджетара мөнәсәбәтләр өлкәсендә барлык дәрәжәләрдәге жирле бюджетларның максималь балансылыгы өчен шартлар тудыру, чыгым вәкаләтләрән тулысынча тәмин итү, беренче чираттагы һәм социаль әһәмияткә ия юнәлешләр, керем чыганаклары буенча, шулай ук жирле бюджетларның керем базасын арттыру резервларын ачыклау буенча чараларны гамәлгә ашыру буенча мөмкин булган барлык чараларны күрү.

Бюджет сәясәте кысаларында муниципаль проектларны гамәлгә ашыруга бюджеттан тыш ресурсларны үзара файдалы жәлеп итү максатында жирле үзидарә органнарының потенциал инвесторлар һәм эшмәкәрләр бергәлеге белән системалы эше дәвам иттереләчәк.

Кече һәм урта эшмәкәрлек секторында кече бизнесны үстерүгә һәм икътисадка шәхси капиталны жәлеп итүгә комачаулый торган административ проблемаларны һәм оештыру мәсьәләләрен ачыклау өчен эшмәкәрлек жәмәгәтчәлеге белән уңай кире элемент булдыру планлаштырыла.

Капитал салуларга чыгымнарны үтәгәндә муниципаль берәмлек ихтыяжлары өчен контрактлар буенча эшләр башкаручы подрядчыларның намуслылыгы, заказчыларның кредиторлык бурычлары барлыкка килүгә юл куймау, контрактларны үтәгәндә хокук бозулар булган подряд оешмалары белән дэгъва-дэгъва эше, гарантия йөкләмәләрен үтәү кысаларында объектлар буенча кисәтүләргә бетерү мәсьәләләре элеккечә актуаль булып кала.

2023 – 2025 елларга Нурлат муниципаль районы бюджеты проектының формалаштыру өчен түбәндәге параметрлар кулланылды:

Исеме	2022 год	2023 год	2024 год
Доллар курсы, сум	77,0	77,8	81,0
Инфляция, (үсеш %)	106,1	104,0	104,0

2023 – 2025 елларга Нурлат муниципаль районы бюджетының чыгым өлешен исәпләгәндә түбәндәге критерийлар кулланылды:

Исеме	2023	2024	2025
Дәүләт һәм муниципаль бюджет һәм автоном бюджет хезмәткәрләренең хезмәт хақы	минималъ хезмәт хақына житкерү 1 гыйнвардан - ел саен		
учреждениеләр	РФ Президентының 07.05.2012 ел, № 597, 01.06.2012 ел, № 761, 28.12.2012 ел, № 1688 Указлары нигезендә		
Аерым кешеләрнең хезмәт хақы	01.10.2023 елдан 6,1 % ка арту	01.10.2024 елдан 4,0 % ка арту	01.10.2025 елдан 4,0 % ка арту
бюджет өлкәсе хезмәткәрләре категорияләре	01.01.2023 елдан 6,1 % ка арту	01.01.2024 елдан 4,0 % ка арту	01.01.2024 елдан 4,0 % ка арту
Стипендии	01.09.2023 елдан 6,1 % ка арту	01.09.2024 елдан 4,0 % ка арту	01.09.2025 елдан 4,0 % ка арту
Продукты питания, медикаменты	01.01.2023 елдан 6,1 % ка арту	01.01.2024 елдан 4,0 % ка арту	01.01.2025 елдан 4,0 % ка арту
Коммунальные услуги	01.07.2023 елдан 6,1 % ка арту	01. 07.2024 елдан 4,0 % ка арту	01. 07.2025 елдан 4,0 % ка арту
Калган чыгымнар	2022 ел дәрәжәсендә		

3.1.3 Сәнәгать үсеше фаразы

Шәһәрнең Житештерү көчләренең үсеш дәрәжәсен характерлаучы мөһим күрсәткечләрнең берсе-төп житештерү фондларының бәясе. Нурлат шәһәре буенча төп сәнәгать-житештерү фондларының бәясе соңгы елларда шәһәрнең сәнәгать житештерү индексы кебек үк даими үсә.

Нурлат шәһәренең барлык предприятиеләренең төп табышын биш эре предприятие китерә: «Нурлатнефть» нефть-газ табышы идарәсе, «Кондурчанефть» АЖ, «Кара Алтын» предприятиесе «АЖ,» Карбон-Ойл «ЖЧЖ,»Татнефтепром-Зюзеевнефть " АЖ.

Нурлат шәһәре сәнәгать предприятиеләренең финанс күрсәткечләре шәһәр һәм районның барлык предприятиеләренең финанс күрсәткечләре структурасында

аларның үсеш дәрәжәсе түбән булуын тагын бер кат исбатлай. Вәзгыять Нурлатта эшкәртү производстволарының күпчелеге территориянең агросәнәгать комплексының бер өлеше һәм ярдәмче роль уйнаулары белән аңлатыла.

Житештерү территорияләрен үстерү

«Нурлат шәһәре " муниципаль берәмлегенең Генераль планында:

- эшләми торган житештерү базасы территориясендә V класслы хәвефлеләктәге сәнәгатьне перспективалы үстерү мәйданчыгын (0,8300 га) оештыру;
- эшләми торган шикәр заводы территориясендә V класслы куркынычлы сәнәгатьне перспективалы үстерү мәйданчыгын оештыру (32,5765 га).

Агросәнәгать комплексын үстерү

- Генераль планда беренче чиратта түбәндәге чаралар каралган:
- Эшләми торган крестьян-фермер хужалыгы территориясен рекультивацияләү (3,1279 га), аннары башка зона оештыру;
- Эшләми торган крестьян-фермер хужалыгы территориясен рекультивацияләү (6,1680 га), аннары авыл хужалыгы жирләре зонасын оештыру;
- Эшләми торган крестьян-фермер хужалыгы территориясен рекультивацияләү (1,5973 га), аннары авыл хужалыгы жирләре зонасын оештыру;
- Эшләми торган крестьян-фермер хужалыгы территориясен рекультивацияләү (1,6930 га), аннары авыл хужалыгы жирләре зонасын оештыру.

**«Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә житештерү
территорияләрен үстерү чаралары исемлеге**

№ т/с	Жирлек составына керүче торак пункт исеме	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Егәрлек		Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы (документ исеме)
					Гамәлдәге	Өстәмә	Беренче чират (2031 елга кадәр)	Хисап срогы (2031- 2046 еллар)	
ЖИРЛЕ ӨҺӘМИЯТТӨГЕ ЧАРАЛАР (ЖИРЛЕК)									
1	Нурлат шәһәре	Хәвефлелекнең V классы сәнәгатен перспективалы үстерү мәйданчыгы	Яңа төзелеш	га	-	0,8300	+	-	«Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлегенң генераль планы
2	Нурлат шәһәре	Хәвефлелекнең V классы сәнәгатен перспективалы үстерү мәйданчыгы	Яңа төзелеш	га	-	32,5765	+	-	«Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлегенң генераль планы

«Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә агросәнәгать
комплексын үстерү чаралары исемлеге

№ т/ с	Жирлек составы на керүче торак пункт исеме	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмле ге	Егәрлек		Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы (документ исеме)
					Гамәлдә ге	Гамәлдә ге	Беренч е чират (2031 елга кадәр)	Беренч е чират (2031 елга кадәр)	
ЖИРЛЕ ӨҖӘМИЯТТӨГЕ ЧАРАЛАР (ЖИРЛЕК)									
1	Нурлат шәһәре	Эштән туктаган торган крестьян- фермер хужалыгы	Территорияне рекультивациял әү, аннан соң башка зонаны оештыру	га	3,1279	-	+	-	«Нурлат шәһәре» муниципал ь берәмлеген ең генераль планы
2	Нурлат шәһәре	Эштән туктаган торган крестьян -фермер хужалыг ы	Авыл хужалыгы жирләре зонасын алга таба оештыру белән территорияне рекультивациял әү	га	6,1680	-	+	-	«Нурлат шәһәре» муниципал ь берәмлеген ең генераль планы
3	Нурлат шәһәре	Эштән туктаган торган крестьян -фермер хужалыг ы	Авыл хужалыгы жирләре зонасын алга таба оештыру белән территорияне рекультивациял әү	га	1,5973	-	+	-	«Нурлат шәһәре» муниципал ь берәмлеген ең генераль планы
4	Нурлат шәһәре	Эштән туктаган торган крестьян -фермер хужалыг ы	Авыл хужалыгы жирләре зонасын алга таба оештыру белән территорияне рекультивациял әү	га	1,6930	-	+	-	«Нурлат шәһәре» муниципал ь берәмлеген ең генераль планы

3.1.4 Төзелеш үсеше фаразы

Торак зоналарын оештыру, гамәлдәге торак фондын реконструкцияләү һәм яңа торак төзелеше мәйданчыкларын урнаштыру буенча тәкъдимнәр эшләү - генераль планың өстенлекле бурычларыннан берсе. Проект тәкъдимнәре шәһәр төзелешен анализлау нәтижәләренә таяна: торак фондынң техник торышы һәм төзелеш характеристикалары, торак төзелеше динамикасы һәм структурасы, территориянең экологик торышы.

Даими халык өчен яңа торак төзелеше күләмнәрен исәпләү фаразланган халык саны һәм фаразланган торак тәэмин ителеше (бер кешегә торак мәйданының квадрат метры саны) нигезендә башкарылды.

Генераль планда исәп-хисаплар өчен бер шәхси йортның уртача мәйданы 150 кв. м, бер кишәрлекнең мәйданы 0,10 га тәшкит иткән.

Генераль планда Нурлат шәһәрендә даими яшәүчеләр өчен яңа индивидуаль торак төзелеше өчен 95,1097 га (социаль инфраструктура объектлары, урамнар һәм юллар, гомуми файдаланудагы яшелләндерү мәйданнарыннан тыш) территория каралган, шулардан:

- 89,8273 га – Нурлат шәһәрендә индивидуаль торак төзелеше өчен, әлегә территорияләрдә торак фондынң гомуми мәйданы яқынча 134,74 мең кв. м тәшкит итәчәк;

- 5,2824 га – Нурлат шәһәрендә индивидуаль торак төзелеше өчен, әлегә территорияләрдә торак фондынң гомуми мәйданы яқынча 7,9 мең кв. м тәшкит итәчәк;

Яңа торак төзелеше һәм тузган торакны алмаштыру төзүчеләр көче белән, шул исәптән төрле финанслау схемаларын (төзүчеләр акчалары, ипотека, шул исәптән социаль ипотека, ташламалы категориядәге төзүчеләргә субсидияләр, яшь белгечләрне авылда калдыру программалары һ.б.) кулланып гамәлгә ашырылачак.

Таблица 16

«Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә торак
инфраструктурасын үстерүнең фаразланган күләме

Төзелеш төре	Гамәлдәге хәл	Беренче чират (2031 елга кадәр)		Хисап срогы (2031-2046 еллар)	
	Торакның гомуми майданы, мең кв. м	Торакның гомуми майданы, мең кв. м	Яңа торак төзелеше чорында, мең кв. м.	Торакның гомуми майданы, мең кв. м	Яңа торак төзелеше чорында, мең кв. м.
Нурлат шәһәре					
- даими халык өчен	717,443	852,183	134,74	860,083	7,9

Таблица 17

«Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә торак
инфраструктурасын үстерү чаралары исемлеге

№ т/с	Жирлек составына керүче торак пункт исеме	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Егәрлек		Сроки реализации		Чара чыганагы (документ исеме)
					Гамәлдәге	Яңа (өстәмә)	Беренче чират (2031 елга кадәр)	Хисап срогы (2031-2046 еллар)	
ЖИРЛЕ ӨҖӘМИЯТТӘГЕ ЧАРАЛАР (ЖИРЛЕК)									
1	Нурлат шәһәре	торак пунктның гамәлдәге чикләрендә торак фонды	яңа төзелеш	га тыс.кв.м	- -	89,8273 134,74	+ -	- -	«Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлегенң генераль планы
2	Нурлат шәһәре	торак пунктның гамәлдәге чикләрендә торак фонды	яңа төзелеш	га	-	5,2824	-	+	«Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлегенң генераль планы

3.2 Коммуналь ресурсларга ихтыяж фаразы

3.2.1 Жылылык энергиясе

2033 елга Нурлат шәһәре кулланучыларына жылылык энергиясен файдалы жибәрү күләме артачак һәм 136,02 Гкал/сәг тәшкил итәчәк. жылылык белән тәмин итү хезмәтләреннән файдалануның артуының төп сәбәбе-шәһәрдә торак фонды майданнарын арттыру, шулай ук шәһәр инфраструктурасының яңа объектларын файдалануга тапшыру.

Жылылык энергиясенә ихтыяж фаразы, жылылык куллану төрләренә карап, 18 нче таблицада китерелгән

Таблица 18

Жылылык энергиясенә ихтыяж фаразы, Гкал/сәг

№ т/с	Кулланучылар	2023 ел	2025 ел	2027 ел	2029 ел	2030-2033 ел
1	Нурлат ш.	110,41	135,23	135,64	135,84	136,02
1.1	үзәкләштерелгән жылыту	58,16	82,98	83,39	83,59	83,77
1.2	автоном жылыту	52,25	52,25	52,25	52,25	52,25

3.2.2 Су белән тәмин итү

Суны төп кулланучылар-халык.

2033 елга Нурлат шәһәре кулланучыларына су сату күләме артачак һәм 2 019,764 мең м³ тәшкил итәчәк. Су куллануның артуына Нурлат шәһәрендә халык саны арту динамикасы һәм чагыштырмача су куллануның артуы сәбәпче.

Фаразлана торган су чыгымнары буенча мәгълүматлар 19 нчы таблицада китерелгән

Таблица 19

Эчә торган суның фаразлана торган чыгымнары, елына мең м³

№ т/с	Кулланучылар	2023 ел	2025 ел	2027 ел	2029 ел	2030-2033 ел
1	Нурлат ш.	1224,8	1420,5	1605,4	1765,5	2019,7
1.1	халык	1019,3	1150,5	1307,6	1469,2	1680,8
1.2	бюджет оешмалары	94,63	105,70	122,32	136,4	156,05
1.3	башка кулланучылар	110,94	123,65	140,97	159,91	182,94

3.2.3 Юынтык суны агызу

Хәзерге вакытта Нурлат шәһәрендә кулланучылардан кабул ителә торган агып төшүче суларны коммерцияле исәпкә алу гамәлдәге законнар нигезендә гамәлгә ашырыла һәм кабул ителгән агып төшүче сулар саны кулланылган су күләменә тигез итеп кабул ителә. Әлеге ысул белән исәпләнгән күләмнәр өлеше 100% тәшкил итә.

Нурлат шәһәренең агып төшүче сулары күләме 2033 елга артачак һәм 2019,764 мең м³ тәшкил итәчәк. Агып төшүче сулар күләменә артуына Нурлат шәһәрендә халык саны арту динамикасы һәм яңа абонентлар кушылу сәбәпче.

Нурлат шәһәренең фаразлана торган агып төшүче су күләмнәре 20 нче таблицада күрсәтелгән.

Таблица 20

Агып төшүче суларның фаразлана торган күләме, мең м³/елга

№ т/с	Кулланучылар	2023 ел	2025 ел	2027 ел	2029 ел	2030-2033 ел
1	Нурлат ш.	916,51	1420,5	1605,4	1765,5	2019,7
1.1	халык	764,67	1150,5	1307,6	1469,2	1680,8
1.2	бюджет оешмалары	77,43	105,70	122,32	136,4	156,05
1.3	башка кулланучылар	74,41	123,65	140,97	159,91	182,94

3.2.4 Электр энергиясе

Электр энергиясен төп кулланучылар булып Нурлат шәһәре халкы һәм предприятиеләре тора.

Коммуналь-көнкүреш секторының еллык электр куллануы Татарстан Республикасының шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары (утв. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрендәге 1071 номерлы карары белән) (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән), 2нче таблица «өлкәләр буенча муниципаль берәмлекләренң жирле әһәмияттәге объектлары».

Предприятиеләрнең электр йөкләнешен әлеге предприятиеләрне яисә тиешле аналогларны электр белән тәэмин итү проектлары буенча исәпләргә кирәк.

«Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә урнашкан коммуналь-көнкүреш секторы һәм вак сәнәгать предприятиеләре куәтләрен еллык электр куллану, мең кВт. сәгать

№ т/с	Жирлек составына керүче торак пункт исеме	Еллык электр куллану, мең кВт. сәгать		
		Башланган ел 2023	2031 елның беренче чираты	Исәпләнгән срок-2046 ел.
1	Нурлат ш.	55810,8	62425,8	63194,4

3.2.5 Газ

Нурлат шәһәрндә газ белән тәмин итү хезмәтләрен төп кулланучылар булып халык һәм предприятиеләр тора.

Халыкның хужалык-көнкүреш һәм коммуналь-көнкүреш ихтыяжларына газ чыгымнары «металл һәм полиэтилен торбалардан газ бүлү системаларын проектлау һәм төзү буенча Гомуми нигезләмәләр»СП 42-101-2003 нигезендә газ куллануның эреләнгән күрсәткечләре буенча билгеләнде.

Халыкның коммуналь-көнкүреш ихтыяжларына газга ихтыяж беренче чиратта (2031 ел) һәм исәп-хисап срогына (2046 ел) 21 нче таблицада күрсәтелгән.

Таблица 21

«Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлеге халкының коммуналь-көнкүреш ихтыяжларына газга ихтыяж, мең м³/елга

№ т/с	Жирлек составына керүче торак пункт исеме	Еллык газ чыгымы		
		2023 ел башына гамәлдәге хәл	I нче чират (2031 ел)	Хисап срогы (2046 ел)
1	г.Нурлат	6821	7630	7724

Гамәлдәге һәм проектлана торган сәнәгать предприятиеләренең газга ихтыяжын предприятиеләр проектлары нигезендә билгеләргә кирәк.

3.2.6 Коммуналь калдыклар

Елына 1 кешегә калдыклар туплау нормалары Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Татарстан Республикасында каты коммуналь калдыклар туплау нормативларын раслау турында» 2016 елның 12 декабрдәге 922 номерлы карары буенча кабул ителә.:

Хисап чорларына территориядә ККК күләме 22 нче таблицада китерелгән.

Таблица 22

Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының "Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлеге территориясендә каты коммуналь калдыклар күләме, т/ел

№ т/с	Торак пункт исеме	Существующее положение				
		ККК	КГО	Барлығы халыктан	Барлығы юр. зат	Барлығы
Гамәлдәге хәл						
1	Нурлат ш.	7379,43	2325,45	9704,88	485,24	10190,12
Генераль планни гамәлгә ашыруның беренче чираты (2032 ел)						
1	Нурлат ш.	9027,36	2844,76	11872,12	593,61	12465,73
Генераль планни гамәлгә ашыруның хисап срогы (2047 ел)						
1	Нурлат ш.	9700,71	3056,95	12757,66	637,88	13395,54

4нче кисәк. Коммуналь инфраструктураны үстерүнең максатчан күрсәткечләре

Программаны гамәлгә ашыру нәтижәләре планлаштырылган максатчан күрсәткечләргә ирешү дәрәжәсе белән билгеләнә.

Коммуналь инфраструктура системалары буенча детальләштерелгән максатчан күрсәткечләр исемлеге муниципаль берәмлекләрнең коммуналь инфраструктура системаларын комплекслы үстерү программаларын эшләү буенча Методик тәкъдимнәр нигезендә кабул ителде. РФ төбәкләр үсеше министрлыгының 06.05.2011 ел, № 204 боерыгы белән:

- халык өчен коммуналь хезмәтләрдән файдалану критерийлары;
- коммуналь ресурсларга ихтыяж һәм перспектив йөкләнеш күрсәткечләре;
- яңа йөкләнешләрнең зурлыгы;
- куела торган ресурсларның сыйфат күрсәткечләре;
- кулланыучыларны исәпкә алу приборлары колачлау дәрәжәсе күрсәткечләре;
- ресурслар китерүнең ышанычлылык күрсәткечләре;
- ресурсларны житештерү һәм транспортлау нәтижәлегә күрсәткечләре;
- коммуналь ресурсларны кулланыуның нәтижәлегә күрсәткечләре;
- әйләнә-тирә мохиткә йогынты күрсәткечләре.

Нурлат шәһәренең коммуналь инфраструктурасының соңгы торышына таләпләр формалаштырганда коммуналь комплекс оешмаларының житештерү һәм инвестиция программалары үтәләшенә мониторинг уздыру методикасы, утв нигезендә күрсәткечләр һәм индикаторлар кулланыла. РФ төбәкләр үсеше министрлыгының 14.04.2008 ел, № 48 боерыгы белән.

Максатчан күрсәткечләр коммуналь хезмәтләрнең һәр төре буенча билгеләнә һәм вакыт-вакыт төзәтелә.

Коммуналь хезмәтләрдән файдалануның чагыштырма чыгымнары коммуналь хезмәтләрдән матди файдалануның тормыш эшчәнлеген тәмин итү өчен житәрлек күләмен чагылдыра.

Кулланыучыларны хезмәт күрсәтүләре белән колачлау тормышны тәмин итү системаларының эш сыйфатын бәяләү өчен файдаланыла.

Житештерү куәтләрәннән файдалану дәрәжәсе, исәпләү приборлары белән тәмин ителеш системаларның баланслылыгын характерлый.

Коммуналь комплекс оешмалары тарафыннан күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфаты күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатының билгеләнгән ГОСТларга, эпидемиологик нормаларга һәм кагыйдәләргә туры килүен характерлый.

Тормышны тәмин итү системаларына ышанычлы хезмәт күрсәтү коммуналь объектларның Нурлат шәһәренең яшәшен тыштан теләсә нинди йогынты ясаганда яшәү тирәлегә сыйфатын сизелерлек киметмичә, ягъни коммуналь системаларның аварияләрсез, зарарлануларсыз, эштәге башка хокук бозуларсыз диярлек эшләве мөмкинлеген бәяләмичә тәмин итү сәләтен характерлый.

Коммуналь инфраструктура объектарының ышанычлы эшлэве кире зурлык белэн характерлана: ватылулар ешлығы (объект масштабының бер берәмлегенә, мәсәлән, 1 км инженерлык челтәренә аварияләр һәм зыян килүләр саны); коммуналь челтәрләрнең тузуы, алыштыруга мохтаж челтәрләрнең Озынлығы; ел саен алыштырыла торган челтәрләрнең өлеше; югалтулар һәм исәпкә алынмаган чыгымнар дәрәжәсе.

Ресурсларның нәтижәлелеге ресурслардан рациональ файдалануны билгели, түбәндәге күрсәткечләр белэн характерлана: электр энергиясен чагыштырмача тоту, ягулыкны чагыштырмача тоту.

Коммуналь инфраструктураны үстерүнең максатчан күрсәткечләре 23 нче таблицада күрсәтелгән.

Төркем	Максатчан индикаторлар	2023 елга база күрсәткече	2025	2027	2029	2030-2033
Су белән тәэмин итү системасы						
1. Су сыйфаты күрсәткечләре	1. Санитария-химия күрсәткечләре буенча гигиена нормативларына җавап бирми торган кулланучыда су пробаларының чагыштырма авырлыгы, %	0,00	0	0	0	0
	2. Микробиологик күрсәткечләр буенча гигиена нормативларына җавап бирми торган кулланучыда су пробаларының чагыштырма авырлыгы, %	0	0	0	0	0
2. Су белән тәэмин итүнең ышанычлылыгы һәм өзлексезлеге күрсәткечләре	1. Алмаштыруга мохтаж суүткәргеч челтәрләре, км	88,2	80	72	65	0
	2. Суүткәргеч челтәрләренең авариялек дәрәжәсе, бер./км	1,38	1,35	1,32	1,3	0,6
	3. Суүткәргеч челтәрләренең тузуы, %	60	55	50	45	20
3. Абонентларга хезмәт күрсәтү сыйфаты күрсәткечләре	1. Эчә торган су сыйфатына абонентлар шикәятләре саны (берәмлекләрдә)	нет	нет	нет	нет	нет
	2. Халыкның үзәкләштерелгән су белән тәэмин ителеше (халык санының % в)	100	100	100	100	100
	3. Абонентларны исәпкә алу приборлары белән колачлау (абонентларның гомуми санына карата исәпкә алу приборлары булган абонентлар өлеше,%):					
	халык	93	100	100	100	100
	Бюджет оешмалары	99	100	100	100	100
	Башка предприятиеләр	100	100	100	100	100

Төркем	Максатчан индикаторлар	2023 елга база күрсәткече	2025	2027	2029	2030-2033
5. Ресурслардан файдалануның нәтижәлелеге күрсәткечләре, шул исәптән транспорттировкада су югалтуларын киметү	1. Гомуми бирү күләменнән түләнмәгән су күләме, %.	23,7	22,5	21	19	13
6. Инвестиция программасы чараларын гамәлгә ашыруның бәясе һәм нәтижәлелеге (сунуң сыйфатын яисә агып төшүче суларны чистарту сыйфатын яхшырту) нисбәте	1. Халыкның жыелма керемдә хезмәт күрсәтүләр өчен түләү чыгымнары өлеше, %	10	9,1	8,8	8,6	5,1
7. Башка күрсәткечләр	1. Су эзерләүгә һәм 1 куб. м эчәргә яраклы су бирүгә энергияне чагыштырмача куллану	1,23 кВт/м ³	1,23 кВт/м ³	1,22 кВт/м ³	1,2 кВт/м ³	на подачу 0,9 кВт/м ³
Су агызу системасы						
1. Су агызуның ышанычлылыгы һәм өзлексезлеге күрсәткечләре	1. Алмаштыруга мохтаж канализация челтәрләре (км)	12,72	12,72	12,72	12,72	0
	2. Канализация челтәрләрендәге чүпләрнең чагыштырма саны (шт./ км)	0,8	0,8	0,8	0,8	0,6

Төркем	Максатчан индикаторлар	2023 елга база күрсәткече	2025	2027	2029	2030-2033
	3. Канализация челтәрләренең тузуы (процентларда)	50	50	50	50	10
2. Абонентларга хезмәт күрсәтү сыйфаты күрсәткечләре	1. Халыкның үзәкләштерелгән су агызу белән тәмин ителеше (халык санының процентларында)	87	90	95	100	100
3. Агып төшүче суларны чистарту күрсәткечләре	1. Чистарту корылмалары аша үткәрелгән агып төшүче суларның (хужалык-көнкүреш суларының) өлеше агып төшүче суларның гомуми күләмендә (процентларда)	100	100	100	100	100
	2. Чистарту корылмалары аша үткәрелгән агып төшүче суларның гомуми күләмендә норматив күрсәткечләргә кадәр чистартылган агып төшүче сулар (хужалык-көнкүреш сулары) өлеше (процентларда)	100	100	100	100	100
4. Энергия нәтижелелеге һәм энергияне сак тоту күрсәткечләре	1. Электр энергиясен куллануны киметү күләме, мең кВт сәг/елга	0	0	0	0	0
5. Башка күрсәткечләр	1. агып төшүче суларны чистартуның технологик процессында кулланыла торган электр энергиясенең чистартыла торган агып төшүче сулар күләме берәмлегенә чагыштырма чыгымы (кВт ч/м ³)	0,41	0,40	0,39	0,38	0,35
	2. ташландык суларны транспортлауның технологик процессында кулланыла торган электр энергиясенең ташландык сулар күләме берәмлегенә чагыштырма чыгымы	0,68	0,68	0,66	0,64	0,6

Төркем	Максатчан индикаторлар	2023 елга база күрсәткече	2025	2027	2029	2030-2033
Система теплоснабжения						
1. Кулланучылар өчен һәркемнең файдалана алуы: жылылык белән тәмин итү өлешендә коммуналь хезмәтләр күрсәтүдән һәркемнең файдалана алуын арттыру	Жылылык белән тәмин ителеш белән тәмин ителгән торак йортларда кулланучылар өлеше, %	60	60	60	60	60
	Халыкның жыелма керемдә жылылык белән тәмин итү хезмәтләре өчен түләү чыгымнары өлеше, %	28	28	28	28	28
	Челтәрләрнең яңа төзелеше индексы, %	0	0	0	0	0
2. Жылылык белән тәмин итү хезмәтләренә ихтыяж күрсәткечләре: жылылык белән тәмин итү системаларының балансылыгын тәмин итү	Жылылык энергиясен куллану, мең Гкал	78,8	78,8	78,8	78,8	78,8
	Кушылган йөкләнеш, Гкал/сәг	-	-	-	-	-
	Яңа йөкләнешләрнең зурлыгы, Гкал/сәг	-	-	-	-	-
	Житештерү куәтләреннән файдалану дәрәжәсе, %	100	100	100	100	100
3. Жылылык белән тәмин итү хезмәтләренең сыйфаты	Хезмәт күрсәтүләр сыйфатының билгеләнгән таләпләргә туры килүе (Россия Федерациясе Хөкүмәтенең «Күп фатирлы йортларда һәм торак йортларда урыннар милекчеләренә һәм алардан файдаланучыларга коммуналь хезмәтләр күрсәтү турында " 06.05.2011 ел, №354 карары), %	100	100	100	100	100
4. Кулланучыларны исәпкә алу приборлары белән колачлау: социаль яисә сәнәгать	Муниципаль берәмлек территориясендә кулланыла торган жылылык энергиясенә гомуми күләмдә исәп – хисаплар исәпкә алу приборларын кулланып (МКД өлешендә-күмәк исәпкә алу приборларын кулланып)	100	100	100	100	100

Төркем	Максатчан индикаторлар	2023 елга база күрсәткече	2025	2027	2029	2030-2033
билгеләнешендәге капитал төзелеш объектларын жылылык белән тәмин итү хезмәтләренең баланслылыгын тәмин итү	башкарыла торган жылылык энергиясе күләмнәренең өлеше, %					
	МҚДа исәп-хисап приборларын кулланып башкарыла торган жылылык энергиясе күләмнәренең МҚД тарафыннан кулланыла торган ТЭНЫҢ гомуми күләмендә өлеше, %	100	100	100	100	100
	Хисаплары исәпкә алу приборларынан файдаланып гамәлгә ашырыла торган бюджет учреждениеләрен тәмин итүгә жылылык энергиясе күләмнәре өлеше, %	100	100	100	100	100
5. Жылылык белән тәмин итү системаларына хезмәт күрсәтүнең ышанычлылыгы: норматив таләпләр нигезендә жылылык белән тәмин итү системасының ышанычлылыгын арттыру	Коммуналь системаларның тузуы, %	30	30	25	20	10
	Алмаштыруга мохтаж челтәрләренең озынлыгы, км	-	-	-	-	-
	Ел саен алыштырыла торган челтәрләр өлеше, %	-	-	-	-	-
	Жылылык энергиясенен югалтулар һәм исәпкә алынмаган чыгымнары дәрәжәсе, %	-	-	-	-	-
6. Жылылык белән тәмин итүнең ресурс нәтижәлелеге: жылылык системасы эшенең нәтижәлелеген арттыру-тәмин	Электр энергиясенен чагыштырма чыгымы, кВт-сәг/Гкал	-	-	-	-	-
	Ягулыкның чагыштырма чыгымы,	-	-	-	-	-
	кг у. т./Гкал	-	-	-	-	-

Төркем	Максатчан индикаторлар	2023 елга база күрсәткече	2025	2027	2029	2030-2033
	Халыкның чагыштырмача жылылык куллануы, Гкал/м2	-	-	-	-	-
Электр белән тәэмин итү системасы						
1. Кулланучылар өчен һәркемнең файдалана алуы: Халыкны электр белән тәэмин итү өлешендә коммуналь хезмәтләр күрсәтүдән һәркемнең файдалана алуын арттыру	Электр белән тәэмин ителеш белән тәэмин ителгән торак йортларда кулланучылар өлеше, %	85	90	95	97	100
	Халыкның жыелма керемдә электр белән тәэмин итү хезмәтләре өчен түләү чыгымнары өлеше, %	2	1,8	1,7	1,5	1,5
	Челтәрләрнең яңа төзелеше индексы, %	-	-	-	-	-
2. Электр белән тәэмин итү хезмәтләренә ихтыяж: тәэмин итү	Электр энергиясен куллану, млн. кВт * сәг	-	-	-	-	-
	Кушылган йөкләнеш, МВт	-	-	-	-	-
	Яңа йөкләнешләрнең зурлыгы, МВт	-	-	-	-	-
	Житештерү куәтләреннән файдалану дәрәжәсе, %	100	100	100	100	100
3. Кулланучыларны исәпкә алу приборлары белән колачлау: социаль яисә сәнәгать билгеләнешендәге капитал төзелеш объектларын электр белән тәэмин итү хезмәтләре күрсәтү балансын тәэмин итү	Муниципаль берәмлек территориясендә кулланыла торган электр энергиясенең гомуми күләмендә исәпләүләр исәпкә алу приборларын кулланып (МКД өлешендә – күмәк исәпкә алу приборларын кулланып) гамәлгә ашырыла торган электр энергиясе күләмнәренең өлеше, %	-	-	-	-	-
	Исәпләүләр исәпләү приборларын кулланып башкарыла торган МКДда кулланыла торган электр энергиясе күләмнәренең ээның гомуми күләмендә өлеше, кулланыла торган МКД, %	-	-	-	-	-

Төркем	Максатчан индикаторлар	2023 елга база күрсәткече	2025	2027	2029	2030-2033
	Хисаплары исәпкә алу приборларыннан файдаланып гамәлгә ашырыла торган бюджет учреждениеләрен тәмин итүгә электр энергиясе күләмнәре өлеше, %	-	-	-	-	-
Электр белән тәмин итү системаларына хезмәт күрсәтүнең ышанычлылыгы: норматив таләпләр нигезендә электр белән тәмин итү системасының ышанычлылыгын арттыру	Электр белән тәмин итү системасының авариялелеге (1гә аварияләр һәм зарарланулар саны)	-	-	-	-	-
	км челтәр елына), бер.	-	-	-	-	-
	Кулланучыларны тәмин итүдә өзеклекләр, сәгать/кеше.	24	24	24	24	24
	Товарлар һәм хезмәтләр китерүнең дәвамлылыгы (өзлексезлеге), бер сәгать./көн	-	-	-	-	-
	Коммуналь системаларның тузуы, %	-	-	-	-	-
	Алмаштыруга мохтаж челтәрләрнең озынлыгы, км	-	-	-	-	-
Электр белән тәмин итүнең ресурс нәтижәлелеге: электр белән тәмин итү системалары эшенең нәтижәлелеген арттыру: социаль яисә сәнәгать билгеләнешендәге капитал төзелешнең яңа объектларын электр белән тәмин итү хезмәтләре белән тәмин итү	Электр энергиясен югалту дәрәжәсе, %	-	-	-	-	-
Электр энергиясен куллануның нәтижәлелеге	Халыкның электр куллануы, кВт/с/кеше/ай.	-	-	-	-	-
Газ белән тәмин итү системасы						

Төркем	Максатчан индикаторлар	2023 елга база күрсәткече	2025	2027	2029	2030-2033
Кулланучылар өчен һәркемнең файдалана алуы: халыкны газ белән тәэмин итү өлешендә коммуналь хезмәтләр күрсәтүдән һәркемнең файдалана алуын арттыру	Үзәкләштерелгән газ белән тәэмин ителеш белән тәэмин ителгән торак йортларда кулланучылар өлеше,	70	75	85	90	100
	%	2,5	2,4	2,2	2	1,8
	Газ белән тәэмин итү хезмәтләре өчен түләү чыгымнарының халыкның жыелма керемдә өлеше, %	-	-	-	-	-
Газ белән тәэмин итү хезмәтләренә ихтыяж күрсәткечләре: газ белән тәэмин итү системаларының баланслылыгын тәэмин итү	Газ куллану, млн. м ³	-	-	-	-	-
	Кушылган йөкләнеш, мең м ³ /сәг	-	-	-	-	-
	Яңа йөкләнешләрнең зурлыгы, мең м ³ /сәг	-	-	-	-	-
	Файдалану дәрәжәсе	100	100	100	100	100
Кулланучыларны исәпкә алу приборлары белән колачлау: социаль яисә сәнәгать билгеләнешендәге капитал төзелеш объектларын газ белән тәэмин итү хезмәтләре белән баланслылыкны тәэмин итү	Исәпләүләр исәпкә алу приборларын кулланып башкарыла торган табигый газ күләмнәренә өлеше, %	100	100	100	100	100
	Күпфатирлы йортларда кулланыла торган (файдаланыла торган) табигый газ күләмнәренә индивидуаль исәпкә алу приборларын кулланып исәп-хисап ясала торган өлеше, %	100	100	100	100	100
Газ белән тәэмин итү системаларына хезмәт күрсәтүнең ышанычлылыгы: норматив таләпләр нигезендә газ белән тәэмин итү системасының ышанычлылыгын арттыру	Елына 1 км челтәргә аварияләр һәм зарарланулар саны, бер.	-	-	-	-	-
	Коммуналь системаларның тузуы, %	-	-	-	-	-
	Алмаштыруга мохтаж челтәрләрнең озынлыгы, км	-	-	-	-	-
	Ел саен алыштырыла торган челтәрләр өлеше, %	-	-	-	-	-

Төркем	Максатчан индикаторлар	2023 елга база күрсәткече	2025	2027	2029	2030-2033
Газ белән тәэмин итүнең ресурс нәтижелелеге: газ белән тәэмин итү системалары эшенең нәтижелелеген арттыру, социаль яисә сәнәгать капиталы төзелешенең яңа объектларын газ белән тәэмин итү хезмәтләре белән тәэмин итү билгеләнүләр	Газ югалтулары һәм исәпкә алынмаган чыгымнар дәрәжәсе, %	-	-	-	-	-
Газ куллануның нәтижелелеге	Газны чагыштырмача куллану, м3 / кеше/ай.	-	-	-	-	-
КККны утильләштерү						
Кулланучылар өчен файдалану мөмкинлеге: ККК ның яңа капиталы объектларын утильләштерү (күмү) хезмәтләре белән тәэмин итү социаль яисә сәнәгать билгеләнешендәге төзелешләр	Доля расходов на оплату услуг в совокупном доходе населения, %	2,7	2,7	2,6	2,4	2,2
	Доля потребителей в жилых домах, обеспеченных доступом к объектам, %	100	100	100	100	100
КККны утильләштерү хезмәтләренә ихтыяж күрсәткечләре: КККны утильләштерү (күмү) системаларының баланслылыгын тәэмин итү	Кулланучылардан калдыклар барлыкка килү күләме, мең м3	-	-	-	-	-
	КККны утильләштерү (күмү) өчен файдаланыла торган объектларда кабул ителә торган ККК күләме, мең м3	-	-	-	-	-
	Полигонның (калдыкларны урнаштыру объектының) проект сыйдырышлылыгы, мең м3	-	-	-	-	-
	Полигонның тулылану дәрәжәсе, %	-	-	-	-	-
КККны утильләштерү (күмү) хезмәтләренә сыйфаты:	Товарлар һәм хезмәтләр сыйфатына контроль булу, %	100	100	100	100	100

Төркем	Максатчан индикаторлар	2023 елга база күрсәткече	2025	2027	2029	2030-2033
системаның бшанычлылык күрсәткечләре	Товарлар һәм хезмәт күрсәтүләр сыйфатының билгеләнгән таләпләргә туры килүе	-	-	-	-	-
	Товарлар һәм хезмәтләр китерүнең дәвамлылыгы (өзлексезлеге), сәгать/көн	24	24	24	24	24
	Объектларның янгыннан саклану коэффициенты, сәгать/көн	24	24	24	24	24
	Объектларның янгыннан саклану коэффициенты	-	-	-	-	-
	Жиһазларны алмаштыру индексы, %	30	50	60	80	100
Әйләнә-тирә мохиткә йогынты: әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынтыны киметү һәм экологик хәлне яхшырту	КККНЫ утильләштерү (күмү) өчен файдаланыла торган объектларны эксплуатацияләүнең санитар-эпидемиологик нормаларына һәм кагыйдәләренә туры килү, %	100	100	100	100	100
	Калдыклар барлыкка килүнең гомуми күләмендә чүплекләрдә, полигоннарда урнаштырыла торган калдыкларның өлеше, %	100	100	100	100	100
	Калдыклар барлыкка килүнең гомуми күләмендә файдалануга һәм зарарсызландыруга жибәрелә торган калдыкларның өлеше, %	-	-	-	-	-
	Калдыкларны вакытлыча урнаштыру майданчыкларын урнаштыруга бәйле рәвештә пычрануга дучар булган торгызылган жирләрнең гомуми күләменнән өлеше, %	-	-	-	-	-
КККны утильләштерүнең ресурс нәтижәселеге: КККны утильләштерү (күмү) өчен файдаланыла торган объектларның эш нәтижәселеген арттыру	Калдыклар барлыкка килүнең гомуми күләмендә икенчел чимал буларак файдаланыла торган калдыклар өлеше, %	30	35	40	45	50

5нче кисэк. Максатчан күрсэткечлэргә ирешүне тээмин итә торган инвестиция проектлары программасы

5.1 Жылылык белән тээмин итү өлкәсендә инвестиция проектлары программасы

Бурычлар:

- Жылылык белән тээмин итү чыганақларының сыйфатын, ышанычлылығын һәм ресурс нәтижәлелеген арттыру
- Жылылык белән тээмин итүнең сыйфатын һәм ышанычлылығын тээмин итү

Чаралар:

- Эксплуатация ресурсы бетүгә бәйле рәвештә алыштырылырга тиешле жылылык челтәрләрен реконструкцияләү
- Яңа жылылык челтәрләрен һәм жылылык челтәре объектларын реконструкцияләү, модернизацияләү, төзү
- 5 нче котельныйны бетерү исәбенә торбаүткәргечләрнең диаметрын арттырып, жылылык челтәрләрен реконструкцияләү.
- Гагарин урамы, 7 адресы буенча урнашкан 1 нче котельнаяны реконструкцияләү
- Куйбышев ур., 29а адресы буенча урнашкан 4 нче котельнаяны реконструкцияләү

Гамәлгә ашыру срогы: 2024-2033 ел

Финанслауның кирәкле күләме: 504 754 мең сум

Көтелгән эффект: жылылык белән тээмин итүнең сыйфатын һәм ышанычлылығын арттыру.

5.2 Су белән тээмин итү өлкәсендә инвестиция проектлары программасы

бурычлар:

• Абонентларга билгеләнгән сыйфатлы эчәр суның билгеле бер күләмен бирүне тээмин итү

• Торак пунктта перспективалы төзелеш объектларын су белән тээмин итү

* Транспортировкакаганда су югалтуларны киметү

• Гамәлдәге объектларның тузу дәрәжәсен киметү максатларында Су белән тээмин итүнең һәм ташландык суларны агызуның үзәкләштерелгән системаларының гамәлдәге объектларын модернизацияләү яки реконструкцияләү

Чаралар:

2024-2029 елларның беренче этабына:

- Яңа Чирмешән суүткәргеченә микрорайон кулланучыларын тоташтыру өчен су белән тээмин итү челтәрләрен төзү. Сахароварлар һәм тимер юлчылар (3,25 км);
- Яңа Чирмешән суүткәргеченә микрорайон кулланучыларын тоташтыру өчен су белән тээмин итү челтәрләрен төзү. Яшьлек (4,28 км);
- Яңа Чирмешән суүткәргеченә микрорайон кулланучыларын тоташтыру өчен су белән тээмин итү челтәрләрен төзү. Урман склад (3,1 км);
- Нурлат шәһәрендә су белән тээмин итү челтәрләрен реконструкцияләү (4,19 км);
- Нурлат шәһәрендә су белән тээмин итү челтәрләрен капитал ремонтлау (6,1 км);
- Су жыю манаралары төзү (1 шт);
- Тузган су челтәрләрен алыштыру (23,2 км);
- Диспетчерлаштыру һәм автоматлаштыру системасын булдыру;
- Мамык су алуның 2 нче күтәрү станциясен реконструкцияләү;
- Шикәрчеләр су алуының 2нче күтәрү станциясен реконструкцияләү.

2029-2033 елларның икенче этабына:

- Су жыю манаралары төзү (3 шт);
- Тузган су челтәрләрен алыштыру (65 км).

Гамәлгә ашыру вакыты: 2024-2033 еллар.

Финанслауның кирәкле күләме: 621 980 мең сум.

Көтелә торган нәтижә: су белән тээмин итү хезмәтләренең сыйфатын һәм ышанычлылыгын арттыру, су белән тээмин итү системасы челтәрләренең һәм объектларының тузуын киметү.

5.3 Су бүлү өлкөсөндө инвестиция проектлары программасы

Бурычлар:

- Ташландык суларны агызу корылмаларының технологик зоналары арасында агызуның ышанычлылыгын тээмин итү
- Канализация насос станцияләрөндө насос жиһазларын алыштыру
- Нурлат шәһәре булмаган территорияләрдө үзәкләштерелгән су агызуны оештыру

Чаралар:

2024-2029 елларның беренче этабына:

- КНС урнаштырып, су агызу челтәрләрөн төзү. Көнбатыш, көньяк-көнбатыш микрорайон. Кормыш (27,26 км);
- Микрорайонда су агызу челтәрләрөн төзү. КНС жайланмасы белән Урта Камышлы (11,12 км);
- Гыйматдинов урамы буенча нефть базасына кадәр (2,5 км) су агызу челтәрләрөн алыштыру;
- БОС төзү өчен агызу станциясе төзөп, БОС реконструкциясен төгәлләү.

Икенче этапка 2030-2033 елларга:

- Нурлат шәһәре буенча су агызу челтәрләрөн алыштыру (12,72 км);
- Микрорайонда су агызу челтәрләрөн төзү. КНС урнаштыручы Элеватор (5,1 км);
- Тимер юлчыларның су агызу челтәрләрөн КНС урнаштырып реконструкцияләү (18 км);
- Микрорайонда су агызу челтәрләрөн реконструкцияләү. Сахароваров (8,1 км);
- КНСны реконструкцияләү (6 данә).

Гамәлгә ашыру вакыты: 2024-2033 еллар.

Финанслауның кирәкле күләме: 606 800 мең сум.

Көтелә торган нәтижә: агып төшүче суларны чистартуның сыйфатын һәм ташландык суларны агызу системасының ышанычлылыгын арттыру, ташландык суларны агызу системасы челтәрләрөнөң һәм объектларының тузуын киметү.

5.4 Газ белән тәмин итүдә инвестиция проектлары программасы

Газ белән тәмин итүдә куелган бурычларны хәл итү һәм Нурлат шәһәренең коммуналь инфраструктурасын үстерүнең максатчан күрсәткечләр тәмин итү өчен программаны гамәлгә ашыру еллары буенча газ белән тәмин итү хезмәтләренә ихтыяжны тәмин итә торган чаралар һәм инвестиция проектлары исемлегенә үз эченә ала:

№ т/с	Урнашу урыны	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Егәрлек	Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
						Беренче чират (2032 елга кадәр)	Хисап срогы (2033-2047 еллар)	
ЖИРЛЕ (РАЙОН) ӨЪӘМИЯТТӨГЕ ЧАРАЛАР								
1	Нурлат шәһәре (яңа торак төзелешенә Төньяк майданчыгы)	Нурлат шәһәре (яңа торак төзелешенә Төньяк майданчыгы)	Яңа төзелеш	шт.	-	+	-	Нурлат шәһәре муниципаль берәмлегенә генераль планы
2	Нурлат шәһәре (яңа торак төзелеш территорияләре)	Түбән басымлы газ белән тәмин итү чөлтәрләре	Яңа төзелеш	км.	-	+	-	Нурлат шәһәре муниципаль берәмлегенә генераль планы
5		Югары басымлы газ белән тәмин итү чөлтәрләре	Яңа төзелеш	км.	-	+	-	Нурлат шәһәре муниципаль берәмлегенә генераль планы

5.5 КККда инвестиция проектлары программасы

КККНЫ, аны һәм башка калдыкларны күмүдә куелган бурычларны хэл итүгә һәм Нурлат шәһәренең коммуналь инфраструктурасын үстерүнең максатчан күрсәткечләрен тәмин итүгә юнәлдерелгән чаралар һәм инвестиция проектлары исемлегә үз эченә ала:

Территориядә урнаштыру планлаштырыла торган контейнерлар саны Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының Нурлат шәһәре муниципаль берәмлегә составына керүче торак пунктлар, берәмлекләр

Атамасы	Контейнерлар саны, шт	
	Беренче чират	Хисап срогы
г. Нурлат	518	556

- Халыкның санитария-гигиена шартларын һәм территориянең экологик иминлеген яхшырту максатларында түбәндәге чаралар күздә тотыла:
- территорияне планлы-даими санитар чистарту;
- КККны аерым (дуаль) жыюны оештыру;
- эре габаритлы калдыкларны жыю һәм саклау өчен калдыкларны жиимерергә комачаулый торган каты өслекле һәм Киртәле махсус майданчыклар оештыру;
- көнкүреш шартларында кулланыла торган энергияне саклай торган лампаларны кабул итү пунктын оештыру һәм аларны югары токсик класслы калдыкларны утильләштерү урыннарына чыгару;
- пыяла савыт, пыяла вату, макулатура, металл банкалар, металлолом, пластик һәм пластик шешәләр, кижә-мамук иске-москы, автомобиль шиннары кабул итү пунктын оештыру;
- санитария-эпидемиология һәм табигатьне саклау законнарының заманча таләпләре нигезендә кар салу өчен махсус майданчыклар оештыру;
- табигатьне саклау һәм санитария-эпидемиология законнары таләпләре нигезендә тирес (тизәк) туплау өчен вакытлыча урыннар булдыру;
- изоляцияләү катламы сыйфатында файдалану өчен ККК полигонына урам сметасын бетерү.

5.6 Электр белән тәмин итү өлкәсендә инвестиция проектлары программасы

«Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлегендә яңа территорияләр төзелү сәбәпле, проектта түбәндә күрсәтелгән чаралар тәкъдим ителә:

«Нурлат шәһәре» муниципаль берәмлегендә яңа территорияләр төзелү сәбәпле, проектта түбәндә күрсәтелгән чаралар тәкъдим ителә.

№ т/с	Урнашкан урыны	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Егәрлек	Гамәлгә ашыру сроклары		Чара чыганагы
						Беренче чират (2032-елга кадәр)	Хисап срогы (2033-2047 еллар)	
ЖИРЛЕ (РАЙОН) ӘҖӘМИЯТТӘГЕ ЧАРАЛАР								
1	Нурлат шәһәре (яңа торак төзелешенә Төньяк майданчыгы)	ТП 10/0,4 кВ	Яңа төзелеш	кВА	-	+	-	Нурлат шәһәре муниципаль берәмлегенә генераль планы
2	Нурлат шәһәре (яңа торак төзелеш территорияләре)	ВЛ 10, 0,4 кВ	Яңа төзелеш	км	-	+	-	Нурлат шәһәре муниципаль берәмлегенә генераль планы
3	Нурлат шәһәре муниципаль берәмлеге	ТП 10/0,4 кВ	Тузган саен реконструкция	-	-	+	+	Нурлат шәһәре муниципаль берәмлегенә генераль планы
4	Нурлат шәһәре муниципаль берәмлеге	ВЛ 10, 0,4 кВ	Реконструкция по мере износа	км	-	+	+	Нурлат шәһәре муниципаль берәмлегенә генераль планы
5	Нурлат шәһәре муниципаль берәмлеге	Урамнарны яктырту линияләре	Яңа төзелеш, реконструкция	км	-	+	+	Нурлат шәһәре муниципаль берәмлегенә генераль планы

Электр челтәре хужалыгы объектларын төзү һәм реконструкцияләү, объектларны төзү һәм реконструкцияләү, 10 һәм 0,4 кВ линияләрен трассировкалау планлаштырыла торган характеристикалар күләме гамәлдәге челтәрнең фаразлана торган йөкләнешеннән һәм урнашу урыныннан, торышыннан һәм техник

параметрларыннан чыгып билгеләнәчәк һәм проектлауның алдагы стадияләрендә төгәлләштерелергә тиеш. Заманча таләпләр нигезендә электр челтәрләренә тәкъдим ителә:

Юлны тиз эшли торган ВЧ саклау белән жиһазландыру;

1. Подстанцияләрне телемеханизацияләү;
2. Торак пунктларның бүлү челтәрәндә электр энергиясен исәпкә алуның автоматлаштырылган системаларын монтажлау. Барлык кулланучылар да электр энергиясен исәпкә алу приборлары белән тәэмин ителергә тиеш. Электр энергиясен объектив һәм нәтижәле исәпкә алу проблемаларының берсе-искергән югары дәрәжәдәге хаталы исәпләү приборларын эксплуатацияләү. Бу шарт электр энергиясен коммерцияле исәпкә алуның автоматлаштырылган системасын кертүне шактый кыенлаштыра;
3. Энергияне сак тоту технологияләрен куллану һәм реактив куәтне компенсацияләү.

бнчы кисэк. Инвестициялэр чыганаclarы, тарифлар һәм программаның халык өчен һәркем файдалана алырлык булуы

6.1 Проектларны оештыру формаларының кыскача тасвирламасы

Программага кертелгән инвестиция проектлары түбәндәге рәвешләрдә гамәлгә ашырылырга мөмкин:

- гамәлдәге оешмалар тарафыннан гамәлгә ашырыла торган проектлар;
- чит инвесторларны (шул исәптән оешмалар, шәхси эшмәкәрләр, коммерция концессиясе шартнамәсе буенча) жәлеп итү өчен конкурска куелган проектлар (конкурс нигезендә билгеләнгән подряд оешмалары);
- муниципаль берәмлек катнашында оешмалар гамәлгә ашыра торган проектлар;
- гамәлдәге ресурслар белән тәмин итүче оешмалар катнашында оешмалар гамәлгә ашырыла торган проектлар.

Программаны гамәлгә ашыруның төп рәвеш булып коммуналь комплекс оешмаларының (су белән тәмин итү, су агызу), электр белән тәмин итү, жылылык белән тәмин итү, газ белән тәмин итү, КККны утильләштерү өлкәсендә эшчәнлекнең жайга салына торган төрләрән гамәлгә ашыручы оешмаларның инвестиция программаларын эшләү тора.

Коммуналь комплекс оешмаларының инвестиция программаларын кабул итү үзенчәлекләре

Коммуналь инфраструктура системасын үстерү буенча коммуналь комплекс оештыруның инвестиция программасы - коммуналь комплексны оештыру өчен жирле үзидарә органнары тарафыннан билгеләнә торган коммуналь инфраструктура системасын һәм коммуналь инфраструктура системаларын комплекслы үстерү программасын гамәлгә ашыру максатларында көнкүреш калдыкларын утильләштерү (күмү) өчен файдаланыла торган объектларны төзүне һәм (яисә) модернизацияләүне финанслау программасы (алга таба шулай ук инвестиция программасы).

Коммуналь комплекс оешмаларының инвестиция программалары жирле үзидарә органнары тарафыннан раслана.

«Коммуналь комплекс оешмаларының тарифларын жайга салу нигезләре турында» 2004 елның 30 декабрәдәге 210-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә коммуналь инфраструктура системаларын комплекслы үстерү программасы нигезендә жирле үзидарә органнары коммуналь комплекс оешмаларының инвестиция программаларын эшләүгә техник биремнәр эшлиләр, шулар нигезендә оешмалар инвестиция программаларын эшлиләр һәм аларны гамәлгә ашыруга финанс ихтыяжларын билгелиләр.

Инвестиция программаларының финанс ихтыяжларын каплау чыганаclarы булып кулланучылар өчен тарифларга өстәмәләр һәм инженерлык инфраструктурасы челтәрләренә тоташкан өчен түләүләр тора. Кулланучылар өчен бәяләргә (тарифларга) өстәмә күләме һәм коммуналь комплекс оешмасы товарларына һәм хезмәт күрсәтүләренә тарифларга тиешле өстәмә күләме турында тәкъдимнәрне, шулай ук коммуналь инфраструктура системасына

тоташуга тариф һәм коммуналь комплекс оешмасының тоташуга тариф күләмнәре турында тәкъдимнәрне жайга салу органы әзерли.

Жылылык белән тәмин итү өлкәсендә эшчәнлекнең жайга салына торган төрләрөн гамәлгә ашыручы оешмаларның инвестиция программаларын кабул итү үзенчәлекләре

Жылылык белән тәмин итү өлкәсендә эшчәнлекнең жайга салына торган төрләрөн гамәлгә ашыручы оешманың инвестиция программасы - жылылык белән тәмин итү өлкәсендә эшчәнлекнең жайга салына торган төрләрөн гамәлгә ашыручы оешманың системаны үстерү, аның ышанычлылығын һәм энергетик нәтижәлеген арттыру максатларында жылылык энергиясе чыганаclarын һәм (яисә) жылылык челтәрләрөн төзү, капитал ремонтлау, реконструкцияләү һәм (яисә) модернизацияләү чараларын финанслау программасы жылылык белән тәмин итү, жылылык энергиясен кулланучыларның жылылык куллана торган жайланмаларын жылылык белән тәмин итү системасына тоташтыру.

Жылылык белән тәмин итү өлкәсендә эшчәнлекнең жайга салына торган төрләрөн гамәлгә ашыручы оешмаларның инвестиция программалары, «жылылык белән тәмин итү турында» 27.07.2010 № 190-ФЗ Федераль законы таләпләре нигезендә, жирле үзидарә органнары белән килештереп, Россия Федерациясе субъектларының дәүләт хакимияте органнары тарафыннан раслана.

Жылылык белән тәмин итү өлкәсендә эшчәнлекнең жайга салынулы төрләрөн гамәлгә ашыручы оешмаларның инвестиция программаларын килештерү һәм раслау кагыйдәләрөн Россия Федерациясе Хөкүмәте раслый.

Жылылык белән тәмин итү өлкәсендә товарлар житештерүче һәм хезмәт күрсәтүче оешмаларның инвестиция программаларының финанс ихтыяжларын каплау чыганаclarы итеп «коммуналь комплекс оешмаларының - жылылык белән тәмин итү өлкәсендә товарлар житештерүчеләрнең һәм хезмәт күрсәтүчеләрнең инвестиция программаларын финанслау кагыйдәләрөн раслау турында " 23.07.2007 ел, № 464 карары белән расланган Кагыйдәләр билгеләнә».

Электр энергетикасы субъектларының инвестиция программаларын кабул итү үзенчәлекләре

Электр энергетикасы субъектларының инвестиция программасы-электр энергетикасы субъекты тарафыннан гамәлгә ашырылырга тиешле яисә гамәлгә ашырылырга тиешле барлык инвестиция проектларының жыелмасы.

РФ Хөкүмәте «электр энергетикасы турында " 26.03.2003 елгы 35-ФЗ номерлы Федераль закон таләпләре нигезендә электр энергетикасы субъектларын инвестиция программалары (аларны финанслау чыганаclarын билгеләүне дә кертеп) вәкаләтле федераль башкарма хакимият органы һәм (яки) - инвестиция программаларын раслау (шул исәптән Россия Федерациясе субъектларының башкарма хакимияте органнары белән килештерү) һәм мондый программаларны гамәлгә ашыруны тикшереп тору тәртибе.

Устав капиталларында дәүләт катнаша торган электр энергетикасы субъектларының һәм челтәр оешмаларының инвестиция программаларын раслау кагыйдәләре РФ Хөкүмәтенең 01.12.2009 № 977 карары белән расланган.

Электр энергетикасы субъектларының инвестиция программаларының финанс ихтыяжларын каплау чыганакалары булып жайга салына торган тарифларга кертелә торган инвестиция ресурслары тора

Муниципаль берәмлекләрне газлаштыру программаларын һәм газ белән тәмин итү өлкәсендә эшчәнлекнең жайга салына торган төрлөрөн гамәлгә ашыручы оешмалар тарифларына махсус өстәмәләр кабул итү үзенчәлекләре

Регионарны газлаштыруны алга таба үстерү максатларында һәм «Россия Федерациясендә газ белән тээмин итү турында» 31.03.1999 ел, № 69-ФЗ Федераль законның 17 статьясы нигезендә Россия Федерациясе Хөкүмәте үзенә «газ бүлү оешмаларының газлаштыру программаларын финанслау өчен газны транспортировкалау тарифларына махсус өстәмәләр билгеләү тәртибе турында» 03.05.2001 Ел, № 335 карары белән газ буенча газ транспортировкалау тарифлар-бүлү челтәрләренә, газ бүлү оешмалары белән килештереп, Россия Федерациясе субъектлары башкарма хакимияте органнары тарафыннан раслана торган газлаштыру программаларын финанслау өчен билгеләнгән махсус өстәмәләр кертелергә мөмкин.

Газлаштыру программалары-потенциаль кулланучыларны табигый газ куллануга күчерүгә һәм гамәлдәге кулланучыларны ышанычлы һәм имин газ белән тээмин итүгә юнәлдерелгән чаралар комплексы һәм эшчәнлек ул.

Махсус өстәмәләр исәбеннән жәлеп ителә торган акчалар торак-коммуналь хужалыкны газлаштыруны күрсәтелгән программаларда каралган финанслауга юнәлтелә.

Махсус өстәмә күләме Россия Федерациясе субъектларының башкарма хакимияте органнары тарафыннан Тарифлар буенча Федераль хезмәт раслый торган методика буенча билгеләнә.

Газ бүлү челтәрләре буенча газны транспортлау өчен тиешле газ бүлү оешмасы өчен билгеләнгән тарифларга махсус өстәмәләр кертелә.

Газлаштыру программаларын финанслау өчен газ бүлү челтәрләре буенча газ транспортировкасы хезмәтләре күрсәтүгә тарифларга махсус өстәмәләр күләмен билгеләү методикасы «Россия Федерациясендә газ белән тээмин итү турында» 31.03.1999 ел, № 69 - ФЗ Федераль законны, «Россия Федерациясендә газ белән тээмин итү турында» 03.05.2001 Ел, № 335 Россия Федерациясе Хөкүмәте карарын үтәү йөзеннән эшләнгән газлаштыру программаларын финанслау өчен газ бүлүче оешмалар тарафыннан газ транспортировкалау тарифлар " дигән Федераль тарифлар буенча федераль хезмәтнең 2008 елның 18.11. № 264-Э/5 боерыгы белән расланган.

6.2 Проектлар буенча финанслау чыганаклары һәм күләмнәре

Программа проектлары буенча инвестицияләрне финанслау чыганаклары үз эченә ала::

- бюджеттан тыш чыганаклар:

- яңа төзелә торган (реконструкцияләнгән торган) күчәмсез мөлкәт объектларын коммуналь инфраструктура системаларына тоташтыруга түләү (тарифлар) һәм тоташтыруга коммуналь комплексны оештыру тарифлары;
- коммуналь комплекс оешмалары товарларын һәм хезмәт күрсәтүләрен кулланучылар өчен бәяләргә (тарифларга) өстәмәләр һәм коммуналь комплекс оешмалары товарларына һәм хезмәт күрсәтүләренә тарифларга өстәмәләр;
- жәлеп ителгән акчалар (кредитлар);
- оешмалар һәм башка инвесторлар акчалары (табыш, амортизация түләүләре, проектларны гамәлгә ашыру исәбенә чыгымнарны киметү);
- бюджет акчалары:
- федераль бюджет;
- өлкә бюджеты;
- жирле бюджет.

Программаны гамәлгә ашыру чорына гомуми финанс ихтыяжлары 1.733.534 мең сум тәшкил итә, шул исәптән:

- 1 этап (2024-2029 еллар) - 819.414 мең сум, шул исәптән:
  - федераль бюджет акчалары - 163.883 мең сум.;
  - өлкә бюджеты акчалары-532 619 мең сум.;
  - жирле бюджет акчалары - 122 912 мең сум.;
- 2 этап (2030 – 2033 еллар) - 914 120 мең сум, шул исәптән:
  - федераль бюджет акчалары - 182 824 мең сум.;
  - өлкә бюджеты акчалары-594.178 мең сум.;
  - жирле бюджет акчалары - 137.118 мең сум.;

Гамәлгә ашыру этаплары, коммуналь инфраструктура системалары һәм инвестиция проектлары буенча кирәкле инвестицияләр күләме 24 нче таблицада күрсәтелгән

Программа проектарын гамэлгэ ашыру чорлары буенча финанслау күләме

Инвестиция проекты исеме, чаралар	Источник финансирования	ВСЕГО	2024 г.	2025 г.	2026 г.	2027 г.	2029 г.	2030-2033 гг.
Жылылык белән тээмин итүдә инвестиция проектары программасы	всего	504 754	4 754	30 000	30 000	75 000	75 000	290 000
	федеральный бюджет	100 951	951	6 000	6 000	15 000	15 000	58 000
	областной бюджет	328 090	3 090	19 500	19 500	48 750	48 750	188 500
	бюджет МО	75 713	713	4500	4500	11250	11250	43500
	внебюджетные источники	-	-	-	-	-	-	-
Су белән тээмин итүдә инвестиция проектары программасы	всего	621 980	9 380	50 000	75 000	75 000	100 000	312 600
	федеральный бюджет	124 396	1 876	10 000	15 000	15 000	20 000	62 520
	областной бюджет	404 287	6 097	32 500	48 750	48 750	65 000	203 190
	бюджет МО	93 297	1 407	7 500	11 250	11 250	15 000	46 890
	внебюджетные источники	-	-	-	-	-	-	-
Су бүлүдә инвестиция проектары программасы	всего	606 800	5 280	40 000	75 000	75 000	100 000	311 520
	федеральный бюджет	121 360	1 056	8 000	15 000	15 000	20 000	62 304
	областной бюджет	394 420	3 432	26 000	48 750	48 750	65 000	202 488
	бюджет МО	91 020	792	6 000	11 250	11 250	15 000	46 728
	внебюджетные	-	-	-	-	-	-	-

6.3 Программаны гамэлгә ашыру өчен кирәкле Тарифлар, өстәмэләр, тоташтыру өчен түләүләр дәрәжәләре

Проектлар буенча жыелма инвестиция чыгымнарын фаразлап исәпләү һәм тарифларның мөмкин булган максималь үсүе нигезендә, тарифтагы инвестиция өлешен (инвестиция өстәмәсен) исәпкә алып, программаны гамэлгә ашыру өчен кирәкле Тарифлар, өстәмэләр, тарифтагы инвестиция өлешләре күләмнәре бәяләнә. Программаны гамэлгә ашыру өчен кирәкле тарифларның, өстәмәләренң, инвестиция өлешләренң күләмен бәяләү 13 нче таблицада бирелгән.

2033 елга карата электр энергиясенә тарифлар үсеше:

- 2029 елга – 75%;
- 2033 елга-95%.

2033 елга карата жылылык энергиясенә тарифлар үсеше:

- 2029 елга – 75%;
- 2033 елга-95%.

2033 елга карата су белән тәмин итү хезмәтләренә тарифлар үсеше:

- 2029 елга – 75%;
- 2033 елга-95%.

2033 елга карата су агызу хезмәтләренә тарифлар үсеше:

- 2029 елга – 75%;
- 2033 елга-95%.

2033 елга карата газга тарифлар үсеше:

- 2029 елга – 75%;
- 2033 елга-95%.

2033 елга карата КККНЫ утильләштерү хезмәтләренә тарифлар үсеше:

- 2029 елга – 75%;
- 2033 елга-95%.

Фараз тарифларын исәпләү бәяләү характерында була һәм Нурлат шәһәренң һәм Татарстан Республикасының Социаль-икътисадый үсеш шартларына бәйле рәвештә үзгәрергә мөмкин.

6.4 Халык өчен коммуналь хезмэтлэрдән файдалану фаразы

6.4.1 Коммуналь хезмэтлэр өчен халыкка түләү динамикасы

2033 елга кадәр Нурлат шәһәренең коммуналь ресурсларына халыкның чыгымнары, коммуналь ресурсларның һәркайсы буенча тарифта инвестиция өлешен (инвестиция өстәмәсен) исәпкә алып, халыкның коммуналь ресурсларга ихтыяжын фаразлау һәм фаразлана торган тарифлар нигезендә исәпләнде. Халыкның коммуналь ресурсларга чыгымнары фаразы түбәндә таблицада күрсәтелгән.

Халыкның коммуналь ресурсларга чыгымнарының фаразланган күләме:

- 2024 елда – 1831460,29 мең сум.;
- 2025 елда-2299370,18 мең сум.;
- 2026 елда-2570165,55 мең сум.;
- 2027 елда-2855461,93 мең сум.;
- 2029 елда-3524584,43 мең сум.;
- 2030-2033 елларда – 6552687 мең сум.

Коммуналь ресурсларга халыкның чыгымнары фаразы

Атамасы	Үлчәү берәмлеге	2024	2025	2026	2027	2029	2030-2033
Электр белән тәэмин итү							
Халыкның коммуналь ресурсларга ихтыяжы фаразы	млн. кВт·с	55637,67	57464,54	58291,41	59118,28	59945,15	63252,63
Тарифта инвестиция өлешен (инвестиция өстәмәсен)исәпкә алып фараз тарифы	сум/кВт·с	5,09	6,67	7,13	7,82	8,91	9,93
Электр белән тәэмин итүгә халыкның чыгымнары	мең сум	283 195,74	383 288,48	415 617,75	462 304,94	534 111,28	628 098,6
Жылылык белән тәэмин итү							
Халыкның коммуналь ресурсларга ихтыяжы фаразы	мең Гкал	89,264	89,264	89,264	89,264	89,264	89,264
Тарифта инвестиция өлешен (инвестиция өстәмәсен)исәпкә алып фараз тарифы	сум/Гкал	2490,71	3649,12	3820,25	4054,66	4358,75	4856,88
Халыкның жылылык белән тәэмин итүгә чыгымнары	мең руб.	222 330,74	325 735,05	341 010,8	361 935,17	389 079,46	1 734 178,1
Су белән тәэмин итү							
Халыкның коммуналь ресурсларга ихтыяжы фаразы	мең м ³	1250	1420,5	1500	1605,4	1765,5	2019,7
Тарифта инвестиция өлешен (инвестиция өстәмәсен)исәпкә алып фараз тарифы	сум/м ³	50,92	80,56	82,56	84,15	89,11	99,29
Халыкның су белән тәэмин итүгә чыгымнары	Мең сум	63 650	114 435,5	123 840	135 094,4	157 323,7	802 144
Су агызу							
Халыкның коммуналь ресурсларга ихтыяжы фаразы	мең м ³	1250	1420,5	1500	1605,4	1765,5	2019,7

Атамасы	Үлчәү берәмлеге	2024	2025	2026	2027	2029	2030-2033
Тарифта инвестиция өлешен (инвестиция өстәмәсен)исәпкә алып фараз тарифы	сум/м ³	35,63	60,89	61,40	61,62	62,35	69,48
Халыкның су түгүгә чыгымнары	мең сум	44 537,5	86 494,25	92 100	98 924,75	110 078,92	561 315
Газ белән тәэмин итү							
Халыкның коммуналь ресурсларга ихтыяжы фаразы	мең м ³	6923	7025	7127	7229	7331	7739
Тарифта инвестиция өлешен (инвестиция өстәмәсен)исәпкә алып фараз тарифы	сум/м ³	7,47	8,48	9,50	10,53	13,07	14,57
Халыкның газ белән тәэмин итүгә чыгымнары	мең сум	51 714,81	59 572	67 706,5	76 121,37	95 816,17	112 757,3
КККны утильләштерү							
Халыкның коммуналь ресурсларга ихтыяжы фаразы	мең м ³	9945,68	10186,48	10427,28	10668,08	10908,88	11872,08
Тарифта инвестиция өлешен (инвестиция өстәмәсен)исәпкә алып фараз тарифы	сум/м ³	117,24	130,55	146,72	161,33	205,17	228,62
Расходы населения на утилизацию ТКО	мең сум	1 166 031,5	1 329 844,9	1 529 890,5	1 721 081,3	2 238 174,9	2 714 194
Коммуналь ресурсларга халыкның барлык чыгымнары	мең сум	1 831 460,29	2 299 370,18	2 570 165,55	2 855 461,93	3 524 584,43	6 552 687

7нче кисәк. Программа белән идарә итү

7.1 Программаны гамәлгә ашыру өчен җаваплылар

Программа белән идарә итү системасы һәм аның үтәлеше барышын тикшереп торы гамәлдәге федераль, региональ һәм муниципаль законнар таләпләре нигезендә билгеләнә.

Программаны гамәлгә ашыру механизмы программаны башкаручыларның вәкаләтләрен һәм җаваплылыгын чикләү принципларына нигезләнә.

Программаны гамәлгә ашыру белән заказчы – Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының Нурлат шәһәре Башкарма комитеты идарә итә.

Программаны гамәлгә ашыру координаторы булып Татарстан Республикасы Нурлат муниципаль районының Нурлат шәһәре Башкарма комитеты тора, ул программа белән ағымдагы идарә итүне, программаның үтәлеше турында еллык хисапны мониторинглауны һәм эзерләүне гамәлгә ашыра.

Программаның координаторы аны гамәлгә ашыру өчен җаваплы.

7.2 Программаны гамәлгә ашыру буенча эшләрнең План-графикы

Программаны гамәлгә ашыру буенча эшләрнең План-графикы инвестиция проектлары программаларында электр белән тәэмин итүдә, жылылык белән тәэмин итүдә, су белән тәэмин итүдә, су агузуда, газ белән тәэмин итүдә, КККНЫ утильләштерүдә (күмүдә) билгеләнгән срокларга туры килергә тиеш.

Программа этаплап гамәлгә ашырыла:

- 2024-2029 еллар;
- 2030 – 2033 еллар.

Программаны гамәлгә ашыру максатларында коммуналь комплекс оешмалары өчен техник биремнәр эшләү 2024 елда гамәлгә ашырыла.

Тарифларны раслау, бюджет акчаларын бүлеп бирү буенча карарлар кабул итү, инвесторларны җәлеп итүгә конкурслар эзерләү һәм уздыру, шул исәптән концессия шартнамәләре буенча, Татарстан Республикасының норматив хокукый актларында билгеләнгән тәртип нигезендә гамәлгә ашырыла.

7.3 Программаның үтәлеше буенча хисап бирү тәртибе

- Программа чараларының үтәлеше буенча хисап бирү еллык мониторинг кысаларында гамәлгә ашырыла.
- Программаның үтәлешен мониторинглауның максаты булып коммуналь хужалык өлкәсендәге вәзгыятьне даими контрольдә тоту, шулай ук коммуналь комплексны модернизацияләү һәм үстерү буенча программада каралган чараларның үтәлешен анализлау тора.
- Коммуналь инфраструктура системаларын комплекслы үстерү программасын мониторинглау түбәндәге этапларны үз эченә ала:

- - программа чараларын үтәү нәтижәләре турында, шулай ук шәһәрнең коммуналь инфраструктурасы системаларының торышы һәм үсеше турында мәгълүматны вакытлыча жыйю;
- - коммуналь инфраструктура системаларын үстерү буенча планлаштырыла торган һәм фактта гамәлгә ашырыла торган чараларның нәтижәләре турындагы белешмәләрне анализлау;
- - фаразны үтәү факты буенча вакыт аспектында максатчан күрсәткечләр күрсәткечләрен чагыштыру һәм чагыштыру.

7.4 Программаны төзәтү тәртібе

Еллык мониторинг нәтижәләре буенча программага вакытында төзәтмәләр кертелә.